

Голас Радзімы

№ 34 (1708)
27 жніўня 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 4 кап.
Выдаецца з 1955 г.

«Я развітваюся з табою, добрае, цёплае лета, мой успамін пра цябе будзе радасны і светлы...» — гавораць вочы дзяўчыны, якая стала гераіняй здымка маладога мінскага фотарэпарцёра Віктара ДРАЧОВА.

**РАБОЧАЯ ДЫНАСТЫЯ ДЗЕКЦЯРУ-
КОУ**

[«Сябе ўбачыць у сынах»]

стар. 3

**Філіп САВОЯ: «Я ПЕРАКАНАНЫ,
ШТО САВЕЦКІ НАРОД НЕ ХОЧА
ВАЙНЫ»**

[«СССР — это откровение»]

стар. 4

**ВЁСКА ІМКНЕЦА ДА КУЛЬТУРЫ
БЫТУ І ЦІКАВАГА АДПАЧЫНКУ**

[«Попыт на прыгажосць»]

стар. 6

падзеі · людзі · факты

ЗВАРОТ Л. І. БРЭЖНЕВА

У юбілейным нумары «Совьет лайф» (часопіс выдаецца з 1956 года ў адпаведнасці з міжрадавым пагадненнем паміж Саветам Саюзаў і Злучанымі Штатамі), прысвечаным 25-годдзю з пачатку яго выдання, змешчаны зварот Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнева.

У звароце да чытачоў часопіса Л. І. Брэжнеў піша:

Часопіс «Савецкае жыццё» вось ужо чвэрць стагоддзя знаёміць амерыканцаў са штодзённым жыццём нашай краіны, з яе поспехамі і праблемамі, з надзеямі і спадзяваннямі савецкага народа.

Справядліва гавораць, што лепшае знаёмства адзін з адным садзейнічае ўзаема разуменню. Дакладная інфармацыя асабліва важная цяпер, калі міжнародная абстаноўка ўскладнілася і савецка-амерыканскія адносіны падвяргаюцца сур'ёзнаму выпрабаванню.

Савецкі Саюз і Злучаныя Штаты Амерыкі — дзве буйнейшыя дзяржавы сучаснасці, і ад адносінаў паміж імі ў многім залежыць палітычны клімат на ўсёй планеце. Цяпер як ніколі неабходны дыялог. Што датычыць савецкага боку, то ён нязменна працягвае добрую волю да вырашэння ўсіх складаных і спрэчных праблем мірным шляхам, за сталом перагавораў. Гэта прынцыповая лінія была зноў пацверджана на нядаўнім XXVI з'ездзе КПСС, дзе была вырабавана шырокая праграма канкрэтных мер па аздароўленню міжнароднай абстаноўкі і ўмацаванню давер'я паміж дзяржавамі. Савецкі Саюз готу палітыку будзе праводзіць настойліва і паслядоўна.

Зразумела, гэта адносіцца і да нашых адносін са Злучанымі Штатамі. Мы ўжо не раз падкрэслівалі, у тым ліку і публічна, што не шукаем проціборства са Злучанымі Штатамі, не робім замахаў на законны інтарэс вашай краіны. Савецкі Саюз хоча міру, супрацоўніцтва, нармальнага, заснаванага на ўзаемным давер'і адносінаў паміж нашымі краінамі. Таму мы прапануем Злучаным Штатам сумленны, канструктыўны перагаворы, пошук узаемапрыемных рашэнняў практычна па ўсіх буйных існуючых паміж намі пытаннях.

Мы перакананы, што чалавечтва можа і павінна жыць без пастаяннай трывогі, збавіцца ад спусташальных страт на ўзбраенне, а галоўнае — захаваць мір для цяперашняга і будучых пакаленняў. Дазвольце запэўніць вас у тым, што з савецкага боку будзе зроблена ўсё магчымае для гэтага, і пажадаць шчасця і праўдывання амерыканскаму народу.

М. ГАРБАЧОЎ НАВЕДАЎ РЭСПУБЛІКУ

З 17 па 19 жніўня ў Беларусі знаходзіўся член Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС М. Гарбачоў. У паездцы па рэспубліцы М. Гарбачоў суправаджаў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ Ц. Кісялёў, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякоў, Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў.

М. Гарбачоў, Ц. Кісялёў, І. Палякоў, А. Аксёнаў пабывалі ў саўгасе «Сялюты» Віцебскага і калгасе «Расвет» Кіраўскага раёнаў, саўгасе «Парахоўскі» і калгасе «Аснежыцкі» Пінскага раёна, у калгасе «Расвет» Слонімскага раёна, а таксама ў Гомельскай вобласці. М. Гарбачоў удзельнічаў у рабоце рэспубліканскага сходу партыйна-гаспадарчага актыву, наведваў завод «Гомелькармаш», правёў гутарку з кіруючымі работнікамі партыйных, савецкіх і сельскагаспадарчых органаў рэспублікі і абласцей, а таксама з сакратарамі гаркомаў і райкомаў КПБ Гомельскай вобласці.

КАНФЕРЭНЦЫЯ ТАВАРЫСТВА

Адбылася V рэспубліканская справадзяна-выбарная канферэнцыя Беларускага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы (ТСЧД). Старшыня яго праўлення рэдактар газеты «Советская Белоруссия» А. Зінін адзначыў у дакладзе, што апошнія пяць гадоў сталі гадамі далейшага ўмацавання і паглыблення культурных сувязей і дружбы паміж грамадствамі Беларусі і Чэхаславакіі. У рэспублі-

цы паявілася 38 новых ярвічных арганізацый Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы. І цяпер агульная колькасць іх разам з тэрытарыяльнымі аддзяленнямі набліжаецца да ста. Новае развіццё атрымалі брацкія сувязі параднёных Гомельскай і Паўднёва-Чэшскай абласцей, Гомеля і Чэске-Будзевіцы, Мазыра і Страканіцы, «Гомсельмаша» і «Аграбуда», саўгаса «Ельскі» і дзяржгаса «Табар», Беларускага політэхнічнага інстытута і Славацкай вышэйшай тэхнічнай школы, іншых гарадоў, прадпрыемстваў і арганізацый БССР і ЧССР.

Удзельнікі канферэнцыі выбралі новы састаў праўлення аддзялення ТСЧД. Старшыняй зноў абраны А. Зінін. На канферэнцыі выступіў таксама сакратар Цэнтральнага камітэта Таварыства чэхаславацка-савецкай дружбы Яраслаў Гондлік — кіраўнік дэлегацыі гэтага таварыства.

3 ВІЗИТАМ У БЕЛАРУСЬ

♦ Дэлегацыя Заканадаўчага савета Рэспублікі Заір на чале са старшынёй савета, членам ЦК Нацыянальнай партыі народных рух рэвалюцыі Нзандаміо А'Дакле Лінго, наведвала Мінск. Члены дэлегацыі зрабілі паездку па горадзе, азнаёміліся з яго выдатнымі мясцінамі, новымі раёнамі жыллёвага будаўніцтва. Да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам госці ўсклалі вянок.

У час свайго знаходжання ў Мінску дэлегацыя Заканадаўчага савета Рэспублікі Заір нанесла візіт Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякову. У час сустрэчы была падкрэслена важнасць міжпарламентскіх кантактаў для далейшага ўмацавання дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі дзвюх краін.

Госці з Заіра пазнаёміліся таксама з працай і бытам працаўнікоў калгаса «Новы быт» Мінскага раёна, наведлі мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклалі кветкі, і Курган Славы, пазнаёміліся з экспазіцыяй Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Пабывала дэлегацыя і на Мінскім трактарным заводзе, на ВДНГ БССР.

♦ Горад-герой Мінск наведвала група камуністаў і спачувачых ім з Італьянскага горада Падзерна Дуньяна. Гасцей беларускай сталіцы прыемна ўразілі размах жыллёвага будаўніцтва, чысціня яго вуліц, гасцінасць гараджан. «Мінск — гэта сапраўдная сталіца», — былі аднадушныя ў сваіх выказваннях кіраўнік групы, член сакратарыята гарадскога камітэта Італьянскай камуністычнай партыі Марыя Бічаці, мэр горада, член КПБ Стафана Страда, член сакратарыята прафсаюза машынабудаўнікоў, камуніст Карцінавіс Чыррыана і іншыя. А яшчэ гасцей кранула вялікая дружалюбнасць савецкіх людзей і велізарнае жаданне захаваць мір на зямлі. Члены італьянскай групы камуністаў і спачувачых ім пабывалі ў піянерскім лагеры «40 год піянер», што пад Мінскам, а таксама наведлі Хатынь.

♦ У мінскім Доме літаратара адбылася сустрэча пісьменнікаў з настаўнікамі Беларускага ваяводства ПНР, якія выкладаюць беларускую мову. У сяброўскай гутарцы, у якой прынялі ўдзел І. Шамякін, А. Вярцінскі, Б. Сачанка, П. Макаль, Г. Пашкоў, У. Някляеў, В. Дайліда, былі закрануты пытанні развіцця сучаснай беларускай літаратуры, узаема сувязі з пісьменнікамі замежных краін, у тым ліку і з пісьменнікамі братаў Польшчы.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ДУХОЎНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ КАЛГАСА

У калгасе «Зара» Кобрынскага раёна адкрыты спартыўна-аздароўленчы комплекс. Самым высокім патрабаваннем адпавядае плавальны басейн, усім неабходным аснашчаны кабінеты медыцынскага кантролю і рэабілітацыі спартсменаў. Есць тут прасторныя саўна і руская лазня, пакоі для адпачынку землярабаў.

Гэтай новабудовай завершана фарміраванне ў пасёлку Жыдры — на цэнтральнай сядзібе калгаса —

сацыяльна-культурнага комплексу, у які ўвайшла таксама Палад культуры, бібліятэка, сярэдняя школа, гандлёвы цэнтр і Дом быту, філіял муніцыпальнай школы, медыцынская амбулаторыя і метадычны кабінет таварыства «Веды».

У калгасе імя Леніна Брэсцкага раёна здадзена ў эксплуатацыю міжгаспадарчае прадпрыемства «Заходняе» па вырошчванню і адкорму 54 тысяч свіней у год. Усе вытворчыя працэсы тут механізаваны і аўтаматызаваны. Гэты комплекс будзе даваць штогод не менш як 6,5 тысячы тон свініны.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд новага комплексу.

ЗА ГАСПАДАРЛІВАСЦЬ

Ганаровы дыплом міністэрстваў сельскай гаспадаркі, меліярацыі і воднай гаспадаркі СССР, Дзяржкамтэта СССР па вытворча-тэхнічнаму забеспячэнню сельскай гаспадаркі і ЦК прафсаюза ўручаны калгасу «40 год Кастрычніка» Столінскага раёна. Узнагарода — вынік Усесаюзнага агляду выкарыстання меліяраваных збожжавых тут перавышае 50 цэнтнераў з гектара, што сведчыць аб удумлівых адносінах хлебарабаў да сваеных плошчаў.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

♦ Своеасаблівым эталонам зніжэння затрат на вытворчасць птушынага мяса стала Гомельская бройлерная фабрыка. Яе магутнасці асвоены толькі летася. Але ўжо цяпер прадпрыемства поўнаасца акупіла ўсе затраты, выдзеленыя на будаўніцтва. Дасягнута гэта на 2,5 года раней нарматыўных тэрмінаў.

♦ З канвеера Брэсцкага электралампавага завода сышла трохмільярдная электрычная лампачка. Штодзённа цяпер выпускаецца іх амаль паўтара мільёна штук. Брэсцкія электралампачкі карыстаюцца вялікім попытам не толькі ў сям'ядоў нашай краіны, але і за рубяжом.

♦ У Гродна адкрылася новае гандлёвае прадпрыемства. Універсальны магазін, што знаходзіцца на вуліцы Савецкай, добра ўпісаўся ў адну з прыгажэйшых гродзенскіх вуліц, удала дапаўняе яе непаўторны архітэктурны ансамбль.

Брэсцкі завод «Газаапарат» пачаў сёрыёўны вытворчасць чатырохканфорнай кухоннай пліты новай мадэлі. Яна не толькі стварае дадатковыя зручнасці ў карыстанні, але дазваляе прадпрыемству эканоміць на кожным вырабе да двух кілаграмаў металу.

НА ЗДЫМКУ: новая газавая пліта.

20 ГАДОЎ НА СУСВЕТНЫМ РЫНКУ

На сусветным рынку Усесаюзнае аб'яднанне «Трактараэкспарт» упершыню заявіла аб сабе роўна 20 гадоў назад — у ліпені 1961 года. З тае пары яно павялічыла тавараабарот у 10 разоў, ператварыўшыся ў аднаго з самых буйных у свеце пастаўшчыкоў бульдозераў і скрэпераў, дзесяткаў сямействаў трактараў і камбайнаў.

— Попыт на нашы машыны — а яны папулярныя не менш чым у 70 краінах усіх кантынентаў, — гаворыць генеральны дырэктар «Трактараэкспарту» Васіль Мышкоў, — глумачыцца перш за ўсё дынамічным развіццём і дасягненнямі айчынай прамысловасці. Яшчэ ў пачатку 60-х гадоў наша краіна выйшла на першае месца ў свеце па выпуску трактараў і сельскагаспадарчых машын. А сёння мы выпускаем іх столькі ж, колькі ЗША, Англія, Францыя, разам узятыя. 740 назваў машын ахопліваюць практычна ўсе віды сельскагаспадарчых работ, вызначаюцца надзейнасцю і даўгавечнасцю, эканамічнасцю і камфартабельнасцю.

Менавіта гэтыя якасці забяспечылі высокую канкурэнтаздольнасць, у прыватнасці, трактарам «Беларусь». Яны працуюць цяпер на палях і плантацыях больш чым 60 краін.

У гэтым сямействе найбольшым поспехам карыстаецца трактар маркі МТЗ-82. У сваім класе машын ён не мае сабе роўных па ўдзельных затратах паліва. МТЗ-82 забяспечаны спецыяльнай канструкцыяй, якая ў 2—3 разы зніжае ўзровень вібрацыі кабіны. Усё гэта ставіць машыну ў адзін рад з лепшымі сусветнымі ўзорамі.

— І «Беларусь», і іншыя тыпы нашых трактараў, — сказаў В. Мышкоў, — неаднаразова пацвярджалі свае высокія якасці ў ходзе міжнародных выпрабаванняў у розных краінах, у тым ліку ў ЗША. Палігон універсітэта імя Лінкольна ў амерыканскім штаце Небраска, арганізаваны больш як 60 гадоў назад, прызнаны спецыялістамі як галоўны эксперыментальны цэнтр. Нядаўна тут найскладанейшыя экзамены вытрымалі нашы магутныя трактары К-701 і Т-150К. Іх можна сустрэць на палях Венгрыі, ГДР, ЗША, Канады, Францыі, Іспаніі і іншых краін.

Асноўнымі пакупнікамі нашай тэхнікі былі і застаюцца знешнегандлёвыя арганізацыі сацыялістычных дзяржаў. Найбольш буйнымі партнёрамі «Трактараэкспарту» летася былі Польшча, Балгарыя і ГДР. Пастаўкі машын і абсталявання ў гэтыя краіны склалі адпаведна 136,9, 72 і 54 мільёны рублёў.

Вялікае месца ў камерчаскай дзейнасці «Трактараэкспарту» займае экспарт паслуг: забеспячэнне запаснымі часткамі, падрыхтоўка вадзіцеляў і механікаў. З гэтай мэтай у НРБ, ВНР, ГДР, Рэспубліцы Куба, МНР, ПНР і ЧССР дзейнічаюць нашы пастаянныя тэхнічныя цэнтры.

Новы напрамак супрацоўніцтва «Трактараэкспарту» з партнёрамі з сацыялістычных дзяржаў — пастаўкі і закупкі машын, выпускаемых у рамках праграм па спецыялізацыі і каапераванню вытворчасці сельскагаспадарчай і дарожна-будаўнічай тэхнікі. Аб'ём спецыялізаваных узаемных паставак паміж краінамі — членамі СЭУ ў дзесятай пяцігодцы павялічыўся ў тры разы ў параўнанні з папярэднім пяцігоддзем.

У Сафіі на XXX пасяджэнні сесіі СЭУ, — адзначаў у заключэнне В. Мышкоў, — была адобрана другая па ліку «інтэграцыйная пяцігодка». У яе выкананне ўнясе свой уклад і «Трактараэкспарт».

ПА БАЦЬКОЎСКОЙ СЦЯЖЫНЦЫ

СЯБЕ ЎБАЧЫЦЬ У СЫНАХ...

Міхал Дзекцярук літаральна на днях купіў «Жыгулі». Машына, пабліскаючы на сонцы яркай фарбай, стаіць ля пад'езда шматпавярховага дома. Тут жа круціцца і малышныя, загарэлая і бестурботная.

— Дзядзька Міша, а дзядзька Міша! Пакатай, — просяць непаседы.

Ну што ты з імі зробіш! Раз абяцаў — трымай слова. І хоць малавата часу, ён садзіць у машыну спачатку самых малых, робіць з імі круг. А потым зноў рулюе, але ўжо са старэйшымі...

Аднак пара і на завод.

— Усё, мне на работу!

Любіць Дзекцярук дзяцей. Сам выгадаваў двух сыноў. Яны ўжо дарослыя, таксама сталі бацькамі. У Віктара растуць тры хлопчыкі, а ў Валодзі — дзяткіны. Да нядаўняга часу жылі ўсе разам, адной сям'ёй. Месца халала. Дзекцярук з нявесткамі ладзіў, з сынамі сябраваў, а з малымі праводзіў амаль увесь свой вольны час. Цяпер жа, калі Віктар атрымаў кватэру і аддзіліўся, стала сумнавата. Вядома, ён часта бывае ў сына. Цікавіцца яго дамашнімі справамі, гуляе з унукамі. Словам, падтрымлівае, як кажучы, самыя цесныя сувязі. І на рабоце ўзаемаадносін паміж сынамі і бацькам самыя шчырыя.

Калі дзесяці гадоў працуюць яны на мотавелазаводзе разам. І ўвесь гэты час у інструментальным цэху. Бацька, ветэран вытворчасці, які аддаў прадпрыемству больш трыццаці гадоў, заўсёды ахвотна расказваў дзецям аб сваёй рабоце, аб таварышах і заўважаў у іх да гэтага самую непасрэдную цікавасць. А калі тыя сталі дарослымі ды прыйшлі з ім на завод — во, колькі гонару было ў Дзекцярука! А яшчэ радаваўся ён, што хлопцы яго працягнулі рабочую кемлівасць, лавілі навуку на ляду... Гэта ўжо потым Уладзімір паступіў ва ўніверсітэт, паспяхова закончыў яго і цяпер працуе інжынерам на мінскім аб'яднанні «Інтэграл». Вядома, ён не крыўдуе на сына, але недзе ў душы яму хацелася б, каб і Уладзімір быў разам з імі.

— А што, — неяк прызнаўся ён, — надумаюся і вярнуся назад. Падтрымаю рабочую дынастыю Дзекцярукаў...

Няхай, пагаджаецца ў думках Дзекцярук. Месца ўсім хопіць. Інжынеры таксама патрэбны...

...«Жыгулі» — машына скарасная. Некалькі мінут, і ты ўжо ля завода. Можна было б, вядома, прайсці і пешшу. Звычайна ён так і робіць. Але паехаў на легкавушцы на гэты раз для таго, каб больш абкатаць яе. Ды і вадзіцельскі вопыт не перашкодзіць. У Дзекцярука хутка водпуск. Збіраецца на Украіну. Там маці, сваякі. Можна, махне на «Жыгулях». Падарожнічаць ён любіць. Не было таго года, каб не пабыў на радзіме. А там абходзіць ды аб'ездзіць усю сваю Чаркаскую вобласць. І хоць Мінск даўно ўжо стаў для яго другім домам, родныя мясціны не забываюцца...

У жыцці многае помніцца. І гэта добра, што чалавечая памяць здольна захоўваць перажытае і пражытае. На долю яго юнацтва выпалі нялёгка гады ваеннага ліхалецця. А потым былі франтавыя дарогі... Як жа забыць усё гэта? Як забыць баявых таварышаў, якія так і не дажылі да шчаслівага Дня Пе-

рамогі?! А ён дажыў!

Дзекцярук і сёння помніць свайго сябра Івана з Браншчыны. Яны разам хадзілі ў атаку, дзялілі апошні кавалак хлеба, верылі, што настане шчаслівы дзень, калі змоўкнуць апошнія стрэлы, і марылі аб мірных днях: Іван хацеў стаць аграромам. Ён і да вайны працаваў у калгасе, быў бригадзірам... Дзекцярука, наадварот, вабіў горад. Вельмі ж карцела паспрабаваць свае сілы дзе-небудзь на вялікім заводзе. І абавязкова, каб ля станка.

Івана не стала на світанку. Фашысты нечакана пайшлі ў атаку, і варажак куля трапіла якраз у сэрца... Дзекцярук нібы бацьку тую сціплую магілку, дзе пахаваны яго таварыш. А колькі іх засталася ляжаць у зямлі! Ці толькі адна маці не дачакалася сына, жонка — мужа, дзеці — бацьку? Колькі гора прыносіць людзям вайна! Хто-хто, а ён на ўласнай скуры выпрабаваў усе цяжкасці франтавых дарог, сам не раз глядзеў смерці ў вочы... Вось чаму заўсёды радуецца, калі тыя ці іншыя міжнародныя канфлікты рашаюцца шляхам перагавораў. Увогуле, Дзекцярук уважліва сочыць за перыядычнымі выданнямі, чытае газеты, часопісы... А як жа! Сучасны чалавек павінен быць у курсе ўсіх падзей, знаходзіць час і для цікавай кніжкі. У яго дома багатая бібліятэка. Есць творы Пушкіна, Гоголя, Дастаеўскага, Горкага, Шалавава, Быкава... На асобнай паліцы расставлена зарубежная літаратура: Бальзак, Джэк Лондан... А пачынаў некалі з дзіцячых кніг. Як толькі ўбачыць цікавае выданне, абавязкова купіць. Віця і Валодзя яшчэ ў школу не хадзілі, а ўжо ведалі казкі Андэрсена, братоў Грым... Бывала, прыйдзе Дзекцярук з работы, а малыя тут як тут: чакаюць, калі бацька возьме кніжку і ўжо звыклым для іх голасам скажа: «А ну, давай бліжэй да мяне...» А калі хлопчкі падраслі ды навучыліся чытаць, лепшым для іх падарункам была кніга...

...Машыну Дзекцярук паставіў на стаянцы, што перад заводам. Якраз на праходнай сустрэўся з Віктарам. Сын ужо здалёк заўважыў бацьку, замахаў рукою.

— Справа ёсць, сам ведаеш, — пачаў ён, як толькі параўняўся з Міхаілам Міхайлавічам. — Не атрымаецца ў нас зборка. Раіўся ўжо і з нашым тэхнолагам Паўлам Басікам. Без тваёй парады, мусіць, не абыдзецца.

Участак прыстасаванняў, на якім працуюць бацька і сын Дзекцярукі, — адзін з адказных у інструментальным цэху. Гэта своеасаблівае каструктарскае бюро, дзе не толькі распрацоўваюцца, але і ўкараняюцца ў вытворчасць розныя дапаможныя прыстасаванні для павышэння прадукцыйнасці працы. У даным выпадку размова ішла аб спрашчэнні канструкцыі прыстасавання для зваркі мотарамы. Міхал Дзекцярук яшчэ ў пачатку распрацоўкі прыстасавання заўважыў, што некаторыя вузлы цяжка паддаваліся шліфоўцы. І вось затрымка на зборцы...

— Памазгуюм, нешта прыдумаем, — сцешыў ён сына. — Ёсць меркаванні.

Увогуле, Міхалу Міхайлавічу падабаецца, што яго сын да ўсяго мае дачыненне. Не застаўся ж раўнадушным да новай распрацоўкі. Ціка-

віцца. Думае, шукае. Так было некалі і з Валодзем. Помніць, прынеслі яму аднойчы чарцёж. Дэталь складаная.

— Будзеш брацца? — пытае.

Два дні мо прастаяў Уладзімір, не адыходзячы ад такарнага станка. А з заданнем справіўся. «Малайчына, — радаваўся бацька. — Рабочага гарту хлопец...»

Міхал Дзекцярук ганарыцца сынамі. Яшчэ б! Віктар ужо не толькі не ўступае яму ў рабоце, а і апырэджае. І гэта добра, калі дзеці ідуць далей сваіх бацькоў. Значыць, жыццё не стаіць на месцы. Ды ўзяць хаця б такі прыклад.

Некалі, яшчэ да вайны, Міхал Міхайлавіч сам спрабаваў займацца графікай, скульптурай. Але ўмовы тады былі зусім іншыя. І гэта цяга да мастацтва далей першых спроб не пайшла. А Віктар, які з маленства захапіўся разбой па дрэву, чаканкай, не спыніўся на паўдарозе. Яго лепшыя кампазіцыі «На світанку», «Касцы», «Ля веснічак» былі нядаўна адзначаны прафесіянальнымі мастакамі-чаканшчыкамі...

Па вопыту работы, па свайму майстэрству Дзекцярук — у ліку лепшых на заводзе. Ён актывіст. Нягледзячы на свае 57 гадоў, стараецца ні ў чым не ўступаць маладзейшым. І заробкі ў яго добрыя. Па самых сціплых падліках, у месяц выходзіць не менш 350 рублёў, а то і больш. І сыны добрыя грошы зарабляюць. Неяк дома прыкінуў, што іх тры сям'і атрымліваюць у месяц больш за 1 200 рублёў. Нярэдка, па дамоўленасці, гэтыя заробкі аб'ядноўваюцца ў адзіны сямейны грашовы даход. Віктару, напрыклад, купілі каляровы тэлевізар, прыгожую сучасную мэблю. Не пакрыўдзілі і Уладзіміра. Ды і «Жыгулі» — аснова вольнай узаемадапамогі і ўзаемавыручкі.

Дзекцярукі жывуць дружна, падтрымліваюць паміж сабой самыя цесныя сувязі. А ўсім галава тут — Міхал Міхайлавіч. Ён і на заводзе прыклад, і дома — аўтарытэт. Нядаўна ў заводскай шматтыражцы быў змешчаны партрэт Дзекцярука-старэйшага як аднаго з лепшых рабочых прадпрыемства. Ён любіць сваю работу, свой завод, адчувае сябе на ім паўнапраўным гаспадаром. І сэрца гаспадара цешыцца, што матацыклы і веласіпеды, зробленыя яго рукамі, ведаюць не толькі ў нас дома. Сёння мінскія матацыклы ахвотна купляюць у многіх еўрапейскіх краінах. Веласіпеды ж можна сустраць у Азіі, на Кубе. Уся прадукцыя адрозніваецца высокай якасцю, надзейнасцю ў эксплуатацыі.

Не так даўно быў выпущаны трохмільённым матацыкл. Падзея! І ў гэтым яго праца, яго творчы рост, жыццёвы гарт.

...Дома пераканалі яго, што лепш на гэты раз паехаць у водпуск поездам. Магчыма яно і так. Вадзіцельскага вопыту яшчэ няма, а дарога — далёкая. Але як толькі навучыцца добра вадзіць машыну, то абавязкова пабывае на радзіме — на сваіх «Жыгулях». А яшчэ наведзе магілу свайго франтавага таварыша, аддасць даніну павагі салдацкай, які загінуў дзеля таго, каб яго, дзекцяруковы сыны і ўнучкі, маглі жыць спакойна... Ён нічога не забыў...

Яраслаў СІДОРЫН.

Не так даўно Мінскі дзяржаўны медыцынскі інстытут справіў сваё наваселле на праспекце газеты «Правда», што ў мікрараёне Паўднёвы Запад. На чатырох яго факультэтах вучыцца больш як 5 тысяч юнакоў і дзяўчат. Тут створаны ўсе ўмовы для авалодання ведамі: да паслуг студэнтаў добра аснашчаныя прасторныя лекцыйныя аўдыторыі, лабараторыі, анатамічныя і чытальныя залы, бібліятэка.

Інстытут з'яўляецца не толькі буйной навучальнай, але і вядучай навуковай установай Беларусі. Вучоныя ВНУ дабіліся значных вынікаў у вырашэнні шэрагу праблем сучаснай медыцыны. У вольны ад вучобы час кожны са студэнтаў можа выбраць сабе такі занятак, які яго найбольш цікавіць. У інстытуце працуюць спартыўныя секцыі, гурткі мастацкай самадзейнасці.

НА ЗДЫМКАХ: лекцыя на лячэбным факультэце; студэнты назіраюць за ходам аперацыі на кафедры шпітальнай хірургіі 3-й клінічнай бальніцы; будучы ўрач — першакурсніца лячэбнага факультэта Таццяна АПАНОВІЧ; на занятках па шпітальнай хірургіі. Прарэктар па лячэбнай рабоце дацэнт кафедры шпітальнай хірургіі дзевятай клінічнай бальніцы І. МІРАНОВІЧ [у цэнтры] са студэнтамі 6-га курса лячэбнага факультэта.

В. ШУБА.

«ЗЯЛЁНЫ» ХАЛАДЗІЛЬНІК

Эфектыўныя ахаладжальныя прылады — цеплавывяльныя трубы — выявілі вучоныя інстытутаў эксперыментальнай батанікі і цепла- і масаабмену Акадэміі навук Беларусі. Такія сістэмы працуюць у кожнай траўцы, у кожным зялёным лісце, ахоўваючы іх ад перагрэву ў гарачы сонечны дзень.

Даследаванні паказалі, што лоравы канал ёсць не што іншае, як хрэстаматычная цеплавывяльная труба, па якой пара накіроўваецца да паверхні ліста, затым кандэнсуецца, аддаючы цяпло, і па больш тонкіх каналах вяртаецца да месца выпарэння. Знайшлі і прычыну патаўшчэння лістоў паўднёвых раслін. Яны павялічваюць та-

кім чынам сваю ўнутраную выпаральную паверхню і павышаюць актыўнасць работы цеплавывяльных труб.

Адкрыццё новага механізму тэрмарэгуляцыі дорыць навуцы яшчэ адзін інструмент павышэння ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур. Напрыклад, люцэрна ва ўмовах Беларусі з-за недахватку цяпла не дае насення. Але, рэгулюючы скарачэнне пор яе лістоў, можна павысіць тэмпературу самой расліны і тым самым кампенсаваць недахват сонечнага святла. Кіруючы тэрмарэгуляцыяй у розныя перыяды жыцця сельскагаспадарчых культур, можна накіравана змяняць многія спадчыныя прыкметы.

В МИНСКЕ ГОСТИЛА МОЛОДЕЖЬ ИЗ-ЗА РУБЕЖА

СССР— ЭТО ОТКРО- ВЕНИЕ

В группе, путешествовавшей по «Спутнику» и в начале августа побывавшей в Минске, были юноши и девушки из разных стран мира. К нам приезжали дети наших земляков, уже знакомые с Белоруссией, и канадцы, голландцы, американцы, для которых Страна Советов, по их же словам, явилась полным откровением.

В Минске гости встречались с белорусской молодежью, побывали в музеях, знакомились с достижениями науки и культуры, видели памятники, свидетельствующие о перенесенных народом страданиях и принесенных им во имя победы над фашизмом жертвах.

Хатынь... Столько написано об этом скорбном месте, столько человеческих ног оставило свой след на этой горькой земле. Мне самой трудно подсчитать, сколько раз за последние десять лет довелось здесь побывать — с детьми земляков, отдыхающими летом в пионерском лагере, с группами или отдельными соотечественниками, приезжающими в Белоруссию. Мне казалось, что всему миру давно известна трагедия Хатыни, как знаем мы о Лиде, Орадуре, Сонгми, но я ошибалась. Потому что есть люди, не знающие не только о Хатыни, но и вообще о Великой Отечественной войне.

Филипп Савойя из Соединенных Штатов Америки взволнован до предела.

— Мне трудно выразить свои чувства словами, — говорит он, — потому что трудно представить людей, совершающих такие чудовищные преступления. Страшно думать о детях, женщинах, стариках, прошедших сквозь огненный ад.

— Филипп, что вы раньше слышали о Великой Отечественной войне?

Ответ неожиданный:

— Никогда ничего не слышал. Я знал, что была вторая мировая война. У нас много пишут о страданиях евреев, о преследовании их Гитлером, но никогда не пишут о том, что происходило на белорусской земле, что страдал весь советский народ.

В музее истории Отечественной войны ребята осмотрели экспозицию картин Михаила Савицкого «Цифры на сердце». Ушли потрясенные.

— Увидев эти полотна, — сказал Ваня Карпец из Аргентины, — я почувствовал себя в неоплатном долгу перед советским народом. Мне кажется, я не слабонервный, но слез сдержать не смог. Рядом со мной плакали девушки.

У людей пожилых картины Савицкого будят воспоминания о прошлом, желание предостеречь, заслонить, отстоять. Молодежь, впервые услышав о бедствиях, которые несет человечеству война, стремится узнать о ней еще больше, чтоб лучше представлять реальную опасность, грозящую всему человечеству сегодня, чтоб яснее понимать, откуда исходит эта опасность.

После прощального ужина, на который был приглашен Михаил Савицкий, гости окружили художника. У некоторых были репродукции его картин. И молодые люди засыпали Михаила Андреевича вопросами: как был создан цикл, почему та или иная работа называется именно так («Канада», «Летний театр...»), что побудило его написать эти картины, до дрожи реалистические, волнующие силой человеческого духа, раскрывающие звериную сущность фашизма.

— Я обязан был это сделать, — говорит М. Савицкий. — Это мой человеческий долг перед живыми.

Должен, безусловно, должен был художник создать свои бесценные произведения, потому что они вызывают у людей благородные, гуманные чувства, служат делу мира.

— На Западе сегодня много говорят о «советской военной угрозе». Верите ли в это теперь, побывав в нашей стране? — спросила я у Ф. Савойя.

— После того, что я увидел здесь, когда познакомился с советской действительностью, я уверен, что эта страна не хочет войны, — ответил Филипп. — Мне показалось, а думаю, так оно и есть, ваши люди горды тем, что имеют, они бережно относятся к своей земле и стремятся сохранить все, что на ней есть. Мне бы хотелось, чтоб и другие американцы смогли приехать сюда. Им многое стало бы понятно.

— Своими впечатлениями вы поделитесь с родственниками, друзьями?

— Конечно! Я расскажу о вашей великой стране, о тех испытаниях, через которые она прошла. Я очень мало знал о Советском Союзе. Надеюсь, что эта встреча не последняя.

У всех честных людей на земле идеалы очень схожи. Мир, дружба, любовь, красота — они так же необходимы для жизни, как хлеб, воздух, вода. Именно поэтому у Советского Союза становится все больше и больше друзей.

Оля Шурпик родилась в Аргентине, но родители ее из Белоруссии. Девушка хорошо говорит по-русски, но первый славянский язык, выученный ею, был белорусский. И край наш, его природу, людей она полюбила всем сердцем. Уже четыре года Оля учится в Московской консерватории, а на каникулы приезжает в Поставы или под Молодечно, где живут родственники папы и мамы.

— Я себя чувствую белорусской, — говорит Оля.

А на вопрос, в чем это проявляется, отвечает:

— Меня всегда тянет сюда, а не в Аргентину. Я нашла здесь гармонию. Она в людях: внутренняя красота сочетается с внешней. Духовную одаренность я читаю в их глазах, вижу в их поведении. Мне нравится высокий культурный уровень людей. Они читают не только дома, в библиотеках, но в трамвае, метро, в скверах, знают и любят музыку. В этой стране я нашла покой и свободу. В Аргентине часто убивают, особенно молодежь, здесь хожу по улицам и ничего не боюсь.

К нашему разговору прислушивается Ваня Карпец:

— Действительно, — поддерживает он Олю, — нигде в мире нет для молодежи, лучших условий, чем в Советском Союзе. Она живет весело и интересно. У всех есть возможность учиться, а после учебы получить работу.

А Лора Дьюи из Соединенных Штатов, как и сотни других студентов, участвует в демонстрациях перед Белым домом. Они требуют предоставить им хоть какую-нибудь работу. Работы нет, а конгрессмен, к которому они обращались, даже не пожелал с ними разговаривать.

— В моей стране многие большие ученые безработные, — говорит Лора. — Я тоже когда-нибудь окончу университет, но работу мне никто не предоставит. Вот почему и я среди демонстрантов.

Патриция Шагот по профессии журналистка. Живет она в Детройте, городе-побратиме Минска. Два года тому назад к ним приехала делегация из нашего города, и Патриция брала интервью. И все-таки, отправляясь сюда, она не знала, чего ждать ей от этой поездки.

— Ведь наши страны такие разные и в политическом плане, и в социальном, — объясняет свои сомнения Патриция.

И на прощанье:

— Вся ваша страна, Минск — прекрасны. Я очень рада, что увидела этот город, разрушенный во время войны и заново восстановленный. Все мои впечатления прекрасны.

Гости увезли на родину светлые, приятные воспоминания о Советском Союзе, дружеские чувства к людям, с которыми они здесь встречались, а самое ценное — твердое убеждение, что народ, живущий на нашей чудесной земле, войны не хочет.

Диана ЧЕРКАСОВА.

НА СНИМКАХ: встреча на минском вокзале; интервью для радиостанции «Советская Белоруссия».

В СТРАНЕ ДЕЙСТВУЕТ ОКОЛО 200 ИУДАИСТСКИХ РЕЛИГИОЗНЫХ ОБЩЕСТВ

ВЕРУЮЩИЕ ЕВРЕИ

В Советском Союзе проживает 1 миллион 811 тысяч евреев. Об этом свидетельствует последняя перепись населения. Сколько среди них верующих? На этот вопрос ответить нелегко, так как в стране никто не делит граждан по признаку вероисповедания, ни в каких официальных документах такие сведения не приводятся. О нынешнем уровне религиозности еврейского населения можно судить только лишь по статистике посещения синагог.

В городе Новосибирске, например, где проживает 11 тысяч евреев, в дни самых больших религиозных праздников синагогу посещает около 200 человек. В Куйбышеве, большом промышленном городе на Волге, посещаемость молитвенных собраний составляет 3 процента от числа еврейского населения. В Ленинграде — около 1,5 процента.

Конечно, не все верующие ходят в синагогу. И не все, кто там появляется, — истинно верующие. Для некоторых, например, эти посещения, по их собственным словам, — лишь память об умерших родителях: те ходили в синагогу регулярно.

Низкий уровень религиозности в СССР не является специфическим именно для евреев. Кроме того, среди горожан религиозность вообще заметно ниже, чем среди жителей сельской местности, а 98 процентов евреев Советского Союза — горожане.

Правда, есть три этнические группы евреев на территории СССР, у которых религиозность значительно выше средней по стране. Это — грузинские, бухарские и горские евреи. Все вместе они составляют примерно 100 тысяч человек. В городе Тбилиси, где столько же евреев, сколько и в Куйбышеве, синагога в праздничные дни собирает в десять раз больше верующих. Можно сказать, что религиозность закавказских и бухарских евреев доходит до 20 процентов.

ВЧЕРА И СЕГОДНЯ

В царской России, где господствующей религией было православное христианство, для иудеев существовал ряд ограничений: в смысле районов проживания, в правах на занятие государственных должностей, в допуске в высшие учебные заведения. Это была типичная шовинистическая политика — вроде той, что по сей день проводится в британском Ольстере.

Центральные и местные власти сквозь пальцы смотрели на еврейские погромы (иногда и сами их провоцировали), однако находили выгодным поддерживать престиж иудейского духовенства. Раввины по общественному положению приравнивались к купцам первой гильдии, то есть к верхушке буржуазии. Это помогало держать в повиновении подданных иудейского вероисповедания, доверявших авторитету раввина.

С победой Октябрьской революции 1917 года прежде угнетенные, «второстепенные» нации были уравнены в правах. Антисемитизм по советскому закону был объявлен уголовным преступлением. Все ограничения в отношении евреев, естественно, были отменены.

Евреи после революции получили наравне с другими национальными меньшинства-

ми даже некоторые временные льготы. Например, в 20-е годы, когда в стране еще сохранялась безработица, биржа труда специально бронировала для них рабочие места. Молодые люди из бывших глухих еврейских местечек пользовались определенными преимуществами и при поступлении на учебу.

Что же касается верующих евреев, то они получили все возможности для удовлетворения своих религиозных потребностей. Для нужд верующих выпускаются календари, пятнички и другая религиозная литература. Они могут покупать кошерное мясо и птицу.

При многих синагогах имеются пекарни. Все вместе они выпекают и продают больше 600 тонн мацы в год. Ритуальный пресный хлеб охотно приобретают и такие еврейские семьи, где вообще нет ни одного верующего. Для них маца — не столько предмет культа, сколько атрибут национальной жизни.

Сейчас в стране действует около 200 иудейских религиозных обществ. Примерно половина из них — так называемые миньяны: группы из 10, 20, 30 верующих, которые собираются от случая к случаю для совместного чтения и комментирования священных текстов. Зарегистрированы 93 синагоги. Число их давно уже остается неизменным, в то время как число миньянов постоянно колеблется: одни распадаются, другие возникают заново.

При московской хоральной синагоге существует духовная школа — ешибот, готовящая раввинов, канторов, резников, чтецов торы. Стипендия учащегося здесь вдвое выше, чем у студентов государственных учебных заведений. Он обеспечивается также бесплатным питанием, одеждой и общежитием.

«В ТАКИХ ЗАЩИТНИКАХ МЫ НЕ НУЖДАЕМСЯ»

Западная пропаганда нередко старается противопоставить евреев в СССР, а верующих особенно, всему остальному советскому обществу, социалистическому государству. Хочет представить их в виде «масла в воде»: вроде бы они и вместе со всеми, но не смешиваются. Это тот самый случай, когда желаемое выдают за действительное.

Но с какой стати именно евреи должны относиться к своей стране как-то иначе, чем остальные граждане? Ведь как раз Советская власть и дала впервые вздохнуть свободно моим соплеменникам, находившимся прежде среди самых забытых и угнетенных слоев российского общества.

Когда в Нью-Йорке группа хулиганствующих сионистов устроила очередную безобразную выходку против советских дипломатов (якобы протестуя против угнетенного положения евреев в СССР), иудайсты житомирской общины записали в резолюции протеста: «Для нас нет ничего более дорогого, чем мир на земле, молитва о мире — на стенах нашей синагоги. Сионисты же — принципиальные враги мира и потому не могут рассчитывать на наше сочувствие. В таких защитниках мы не нуждаемся».

Иосиф ШАПИРО,
сотрудник Совета по делам религий при Совете Министров СССР
(АПН).

[Працяг. Пачатак у № 33].

Ён ведаў, што ідзе крывавае, жорсткае бітва за Маскву. Чытаў, бачыў хроніку, як сцякае крывёю Сталінград і недзе грывіць кананада пад Курскам. Туга па дому, здаецца, аціхла, не вельмі трывожыла. Максім Калбаска трохі разбагацеў, нядрэнна зарабляў. Мог дазволіць сабе і паесці тры разы на дзень, і выпіць нейкую чарку, прыдбаць касцюм і з'ездзіць на выхадны дзень на Ніягарскі вадаспад... Тугу па радзіме лячылі долары, заробленыя на чыкагскай бойні, на мануфактуры ў Аклахоме, на заводах Дэтройта, нават у Канадзе... У марах бачыў свой домік з соткамі, аўтамашынай... Ад казачных мар цяпела на душы... Грывіць недзе пярэнь, і хай сабе... Чужыя галодныя вочы... Спаленыя гарады...

— Што з вамі, Максім Апалінаравіч? Вам нядобра?.. Назіраю за вамі, хвалююся... Прысели ля драўца, рукі дрыжаць... Мо сонейка напакло?

— А, нічога, добры чалавек, нічога. Так раптам усплыло даўно перажытае. — Максім Калбаска падняўся, і яго запрасілі ў круг. Франтавікі правілі баль памяці, ушаноўвалі загінуўшых.

Падняўся брыгадзір, трымаючы ў руках шклянку з гарэлкай, крануў за плячо Максіма Калбаску:

— Максім Апалінаравіч, скажыце слова нам усім, што сабраліся тут, жывым... Свае ж людзі ўсе, скажыце.

Калбаска падняў чарку. Рука дрыжала. Зрабіў адзін крок, другі, апусціўся на калені і ціха, дрыготкім шэптам прагаварыў:

— Даруйце мне, землякі... даруйце, я спазніўся, ах, як я спазніўся...

Нечакана дзед Вярчок бадзёра заспяваў песню ваенных гадоў. Яе падхалілі іншыя франтавікі. Наспяваўшыся, нагаварыўшыся, абкружылі Максіма Калбаску і проста, памужчынску пачалі распіты:

— Ты, зямляк, не ваяваў? Не давлялося?

— Не, не давлялося. Я на абарончым прадпрыемстве працаваў, рознае там узбраенне рабіў, — нехаця адмахваўся Калбаска.

— Якое ж то ўзбраенне? — даймалі яго. — Гарчае...

— Рознае...

— А ці праўда, што адзіночым вераб'ём пражыў, га? Чаму ж пасля вайны не жаніўся?

— Так ужо атрымалася. — Калбаска выцёр змакзлы лоб. — Зямля чужая, як мачыха. Не ведаеш, калі яна міласцівая, а калі злая вядзьмарка... На сябе ледзь хапала, а яшчэ другі рот побач...

— Скажы папраўдзе, зямляк, шкадуеш ці не, што паехаў у Амерыку? Проста скажы! Цікава ўсё ж такі...

— У душы спакою няма. А так... дзесць тысяч долараў маю на рахунку, сем касцюмаў, за пекны маёнтак крэдытам расплачваюся, — адхіліўся ад пытання Калбаска.

— Не круці, зямляк. Я сам дзесць тысяч рублёў у ашчаднай касе захоўваю, у мяне свай дом, жонка, дзеці. Зямля мая, хачу спяваць, хачу — сплю, гарэлку п'ю — усё маё, а ты не круці. Шкадуеш ці не?

— Я не магу адказаць на гэтае пытанне. Мне цяжка вось так адразаць... трэба пра жыццё расказаць... мне цяжка... Сэрца даўно згарэла, а я іду бы не свой... толькі адчуваю, цяпла ці холадна, дождж ці снег... Але на жыццё маю, не буду гібець ад голаду, холаду... аўто маю... маёнтак... На чорны дзень берагу...

— А чаму ты дабравольцам не папрасіўся на фронт, пан капіталіст? — злосна выгукнуў Цімох Карака. — Адседзеўся ў Цёплай і сятай Амерыцы, а цяпер прыехаў нібы на экскурсію.

— Ты што, Карака, усхадзіўся, як певень? — асадзіў яго Дамарад. — Не трэба папракаць. Ён, Максім Калбаска, даўно душу знявечыў, і не ад-

плачацца яна ўжо, відаць, ніколі!.. Душа не адплацацца!

Потым Максім Калбаска адвёў убок Сцяпана Дамарада, удзельніка бітвы на Курскай дузе і бітвы за Берлін, даверліва глядзеў яму ў вочы і пытаўся:

— Цяжка было на той вайне біцца з немцамі?

— Цяжка, друг! Хоць у зямлю лажыся, воўкам вый, а ваяваць трэба! Ты ж мужык, а твай дом вораг паліць, зямлю топча... Гора на сэрцы страшэннае,

табе і душу лячыць енкам адчайным прыйдзецца... Сам сабе і суддзёй, братка, будзеш. Ніхто анічым табе не дапаможа. Чуеш? Абрывдзеш сам сабе, богу і людзям.

Перад развітаннем тым Сцяпан працягнуў Максіму пакунак:

— На, вазьмі на дарогу. Матуля зрабіла. Індык засмажаны. На тыдзень хопіць... Бяры і ідзі. Світанак на хутар просіцца. Даволі мянташыць языкамі. Прагаварылі мы з та-

вочы, замаўчаў. Загнаў індыкоў у двор, наблізіўся да Калбаскі.

— Максім? Калбаска? Ты! — усяго толькі і запятаў. Падышоў бліжэй, ушчыльную і працягнуў руку: — Абдымацца не будзем. Астылы я даўно да цябе і да ўсяго нечулівы... Даўно астылы, — паўтарыў Сцяпан Бебка. — Якім ты быў, такім і застаўся, вась так... Пайшлі ў хату, ці што... Праўда, для такога пана — ён абвёў рукой Максіма Калбаску — яна цесная,

Вячаслаў ДУБІНКА

ПАПЛАЧ ЛЯ РОДНАЕ КРЫНЧКІ

а яшчэ злосць, шалёная злосць на фашыста: прыйшоў, спаліў, знявечыў, забраў, застрэліў...

ТРЭСАЧКУ НАСЕ ВАДЗІЦА

Больш гадзіны спатрэбілася Максіму Калбаску, каб дабрацца да хутара Сцяпана Бебкі. Усю дарогу ён перабіраў у памяці людзей, якіх можна было б назваць сябрамі. З сумам адзначыў, што самым лепшым быў ён, Сцяпан Бебка... Ад таго Сцяпана яго аддзяляе цялае жыццё, пражытае і з горкім цукрам, і з салодкім перцам.

...Сцежка вяла Максіма Калбаску па густому сасонніку, збочыла ў лагчыну, пераскочыла невялічкі ручай. Колькі гадоў мінула, а ты такі ж бесклапотны, журлівы, падумалася Максіму Калбаску. Усё роўна табе, што несеці: ці то трэску, ці ягаду журавіну, ці грушудзічку, або вадзянога лавучка... Няма клопату, пераскокае праз цябе конь, шэры воўк ці чалавек, які завітаў здалёку... ручай-забаўляка...

Ад ручая трэба крута падняцца на ўзгорчак. Вось там выглядвае маладзенькі лясок, а вершаліны старых дрэў ківаюць сваімі шапкамі. Яны запрашаюць цябе ў госці, пане Максіме.

Скінуў Максім Калбаска з сябе чаравікі і тут жа папракнуў: «Даўно трэба было так. Як хараша, лагодна. Ты ж некалі, як аб шчасці, марыў патупаць босымі нагамі па сцежках зямлі сваёй роднай... Што, стаміўся ад жадання? Усё спывае ў жыцці, як рачная вадзіца...»

Ля невяліччай сажалкі Максіма Калбаска сеў на купіну. Ногі апусціў у ваду, стомлена падумаў: «Як сустрэне мяне Сцяпан, якімі вачамі паглядзіць? За Вольку, канешне ж, не даруе. Гэты не даруе. Зламаў, скруціў, скалечыў ёй жыццё... Каб толькі ёй адной».

Пры развітанні папярэджаў яго лепшы дружба Сцяпан:

— Максім, кінь дурное! У грашах праўды не знойдзеш, волю за іх не купіш. У багацці тваё шчасце не хаваецца! Дома і скарыначка — найлепшы прысмак. Дома і матуліна пшчотка — святой лічыцца... Перачкай з які гадок. Пададзімся мы з табою на Урал, пераб'ёмся кардон. Усё ж такі бліжэй да дому. Надакучыць, то і на радзіму зазірнеш адным вокам. А там ты паскуголіш, паскубеш на сабе поўсць, стогнам зойдзешся... Усё аддасі за гарэлы блінец...

— Не, дружка Сцяпан. — Максім паляпаў сябра па плячы, — каму сокалам воблакі кранаць на канавана, той на зямлі з самотай пасябруе... Еду я, Сцяпан, а тамака палячкі высокая і далёка...

— Як ты хараша загаварыў, Максім. Пачакай трохі і будзеш ты, сокал, жэціць тое, чым варона грэбуе, — адрэзаў Сцяпан і дадаў ужо міралюбна, ведаючы, што Максіма не ўгаворыш, настырны, упарты: — Глядзі сам, калі так вырашыў, глядзі! Табе на чужыне жыць,

бою ўсю ноч, лічы — на ўсё жыццё наперад выгаварыліся... Не памінай ліхам... І што там цябе за трасца кліча...

...Хутар Сцяпана Бебкі Максім Калбаска заўважыў, пераходзячы якраз ручай. Няспешна пайшоў нацянькі... Усё тая ж хаціна. Крытая саломой, пачарная, абветраная... І пад страхом, і на агароджы, і на дзвярах у клуні — усюды, дзе толькі можна, панатыркана індычае пер'е. Пер'е, усюды пер'е. Звязанае ў пучка на плоце, параскіданае на двары. З пер'я былі зроблены і дзіўныя, невядома дзеля чаго парасоны. Мала таго, дык і на сабачай будцы было начапляна пер'я. Вялікі, калматы сабака ляныва выгледваў з яе. Заскочыў у будку, як толькі заўважыў незнаёмца, — ад граха падалей.

— Стары ты, дружка, мудры, таму і беражэш сілы, — падумалася Калбаску, і ён прыветна прыцмокнуў сабакі, — маўляў, ляжы спакойна, свае людзі...

Па ўсім адчувалася, што і гаспадаром тут стары і мудры чалавек. Жыве сабе і не траціць сіл на непатрэбны маршфет. Чапляюцца за ногі ў дзвяры вялікія каменні, добра-такі замінаюць — ну і хай сабе, можна абысці, вялікай тае бяды. Кош з пяском не прыбраны — клопату. Затое будзе пад рукой, калі раптам спатрэбіцца. Падгроб абыяк бацвінне — да зімы далёка, канечне, прыйдзе. Дасць бог дзень, а чорт работу.

Дзверы ў хату падпіраў невялікі калок. «Сцяпан дзесьці туляецца па лесце». Максім Калбаска сеў на ганак і стаў аглядавацца. Зірнуў на свае босыя закарэзаныя ногі. Абмурзаліся і калашыны шляхетнага касцюма — сабраўся ў госці Калбаска і трымаў належны фасон. А што, і праўда, — хай бачыць Сцяпан, — кашуля, гальштук, капялюх, хай стрэне па адзежцы, чаму ж не... Не старац жа я... Не даў жа мне бог дулю пад нос.

Сонца даўно павысушвала расу на палях, паклала свае сонечныя латкі ў дзвяры. Адну з іх аблюбаваў сабака і ляныва, з асладой расцягнуўся, закрывіў вочы. Максім прыгледзеўся: «Назірае за мной, ледзь прыкрыўшы павекі. Глянё ты, стары хітрун, асцярожны, не гошцем у будцы жыве...»

Праз якую гадзіну чакання Максім пачуў дзіўную мелодыю. Нехта прывітаваў, расцягваючы гук тонка, пшчотна. Праз імгненне ў такт музыцы чулася: гыр, гыр... І зноўку гукі музыкі...

Прыўзняўся гошць, прыслухаўся, выйшаў за брамку. З-за кустоў ядлоўца ішла чародка індыкоў, распусціўшы хвасты. Здаў у дамацканай кашулі на выпуск, у чорных закасаных на калена картовых штанах ішоў сівы Сцяпан Бебка. Свістаў, трымаючы ў руцэ свіцёлку-саломінку. Індыкі весела паддавалі. Убачыўшы чужога чалавека, спыніліся, расступіліся, далі дарогу гаспадару. Сцяпан, не вымаючы з рота саломіны, працягаў сваю музыку...

Падышоў бліжэй, у трох кроках ад гошця спыніўся, працёр

няўтульную. Мурзатая к таму ж, бо індыкі ў госці часцяком да мяне збягаюцца... Давай тут на ганку і пасядзім... Толькі чакай, я зараз, — Сцяпан хутка вярнуўся з ручніком у руках і асцярожна паслаў яго на ганку. — Цяпер, проша пана, гэчнага пана, сокала заляшанскага... Пачынай плакацца ці пахваляцца, спяшацца няма куды, сонца нас пачакае, часу хопіць...

У СОКАЛА АБСКУБАНАЕ ПЕР'Е

Колькі гадоў сябрукі былыя не бачыліся! Кожны сваё адметнае жыццё пражыў — уга! Нагаварыліся ж так хутка. Праз якую гадзіну-другую ўсё стала зразумелым, звыклым, нецікавым. Было, не было — а былём парасло.

— Я чацвёрты тыдзень тут, на радзіме, — Калбаска, нарэшце, скінуў пінжак і асцярожна пачапіў яго на агародку з пруткоў лазы.

— Чуў, усё ведаю, хаця ў мяне на хутары нямашака ні радыё, ні тэлевізара, а замест электрычнасці — старарэжымная газюка. А пра цябе ўсё чыста ведаю, — працягаў Бебка. — І пра сына твайго ведаю... Ён у мяне на хутары пасля вайны жыў, спачатку з маці, а пасля сам... Цяжка хварэў. Індыкі яго і выратавалі, Волька на заробкі ў горад падалася, бо цяжка пара была пасля вайны. Вайна, яна вядзьмарка, усё вынішчыла... Ну, хваліся, чаго ж ты. Колькі гадоў туляўся па ўсім свеце, чаму ж табе і не пахваляцца. Хваліся, яно зараз можна...

— Я нічога, не бедны. Маю амаль дзесць тысяч даляраў на сваім рахунку, працэнты штодня мне ідуць. Ужо не кажу пра востры выходны касцюмаў. Свой пекны дом, праўда, на выплату. Не многа гадоў засталася плаціць, усяго толькі шэсць... Сотак з дваццаць харошай зямлі. На ёй добра расце і боб, і гарох, бульба разварыстая, гурок спраўны, і дрэвы, і зеляніна. Адно толькі не лянуўся, то ўсё будзе... Не, не бядую я...

— Ну-ну, — паківаў галавой Сцяпан. — У сокала трошкі пашчыпаннае пер'е, але колькі затое гонару... Лятай, не налётаешся, спажывай — не нацешыцца! — Сцяпан гаварыў спакойна, трошкі насмешліва. Усім сваім выглядам даваў зразумець Максіму Калбаску: «Ды што тут гаварыць. З табой, Максім, усё ясна! У ваду твайго лёсу я глядзеў, як у тое казачнае люстэрка, і не памыліўся, бачна ўсё. Вось яно, як выйшла...»

Крануў Сцяпан хатуль, які ўвесь час трымаў у руках Максім Калбаска.

— Гэта ты мне падарунак прызначыў? За індыка сасмажанага калісці расплаціцца хочаш? А што, яно і не блага. Сумленне тваё чыстае будзе. Спакой і душы ўсталоецца... Вось як бывае, Максім... У лужыне рукі памыеш і спадзешся, што яны чыстыя... Не, не трэба мне падарункаў, чуеш, не шукай да яе сцежкі! Парасла палыном, травой, густым

лесам... Прыняць падарунак — значыцца дараваць табе ўсё. Як жа, палюбуйцеся! Зарабіў, купіў, прыдбаў, распанеў, багацею стаў!.. А чаму ж ты не пералічавеш, што ты згубіў? Не жадаеш? А згубіў ты многае — усё чыста! І не вернеш, не знойдзеш, не адкупішся! Я табе за Вольку не дарую, Максім! Жыццё ты ёй чыста знявечыў. Такого чалавека жывым у магілу закапаў. Яна так нікога да сэрца свайго блізка і не прыняла. На каленях перад ёю табе прасіцца трэба. Прыехаў фацэтны пан і прадстаўленні дарэмныя дае... Глядзіце, які я, Максім Калбаска! Не абдрыпаны, як певень, а пан, гаспадар...

— Не лайся на мяне, Сцяпан, — папрасіў Максім, — не тапчы мяне так. Не ў кожным жыцці шукай праўду... Перад хлебам, цяплом — свая праўда, перад лёсам, нядоляй — свая.

— Не тапчу я цябе, Максім, хай ты гары! Сам сябе даўно затаптаў. Выгаварыцца хачу. Даўно душа набалела. Колькі сам з сабою ўголас чыхвосціў цябе. Бывала, так разыдуся! Нагою па дрэве ад злосці ўрэжу. Пападаўся тады пад гарчую руку, заехаў бы табе моцна па карку! Не спадзьяўся, што сустрэну цябе... Вось як яно... — Памаўчаў, спытаў: — Есці хочаш? Індыком смажым пачастую. Не смейся, дарэмны твой смех...

Казалі, што ты з сабою прывёз пачак даляраў. Мужыкам хваліўся ў Заляшанах. Даваў у руках патрымаць. Га, было?

— Так, прывёз, — Максім Калбаска працягнуў руку да пінжака, адшпіліў кішэню, выцягнуў скураны раменьчык з партманетам, раскрыў яго, дастаў стодоларавыя паперы. — Вось яны, соценныя. За яе чорт ведае колькі прыдбаць можна... Не з'ясі купленае за раз, не панясеш адзіна...

Сцяпан асцярожна паклаў на рукі долары, перавярнуў, паглядзеў іх на святло, прагаварыў:

— Грошы як грошы, дужа толькі зялёныя. Чорт ведае, што купіць можна, кажаш? Нашу, савецкую сотню ты вазьмі і патрымай у руках. Не, скажы табе, ніколі яна не горшая, а не! За яе ў кірмашовы дзень два гадавалыя парсючкі прыдбаеш, — Сцяпан зноў пакрыўчыў долары ў руках і вярнуў Калбаску: — За гэтыя паперкі ты і аддаў усё, што меў... А табе ўзамен што далі далары? Не трэба табе ні радзімага куточка, ні каханай, дому не трэба, роднай зямлі... Нашто, у цябе ж ёсць далары... многа даляраў, аж пачак...

Прама ў дзвяры Сцяпана і частаваўся Максім Калбаска. З вялікага чыгуна даставаў Сцяпан Бебка засмажанае індычае мяса. Самагон гошць крануў толькі адчэпнага. Глытаў смачнае мяса, лавіў на сабе ўважлівы позірк Сцяпана. «Няўжо ён мяне шкадуе, Сцяпан-Бебка? — пытаўся ў думках Максім Калбаска. — Сядзіць тут у адзіночку, не вылазіць вясною з гразі, а шкадуе... Няўжо такое можа быць?»

Праводзіў яго Сцяпан да невялічкага лясочка. Ззаду — за гаспадаром тэпалі індыкі і вясела гергеталі. Толькі цяпер заўважыў Максім Калбаска, што неак дзіўна кульгае Сцяпан.

— Чога ты так? — Максім паказаў на нагу.

— Пад — Курскам нямецкі «тыгр» акуп наш араў, падла... А я ў тым акапе... Пад Берлінам атрымаў вясемнаццаць ран. На мне дзірак кулямі нарабіў фрыц, як у рэшце... Індыкі вярнулі мне сілы... Ну, вась і твая сцежка, Максім... ідзі... Шкада мне цябе. Не выпадзе на роднай зямлі і памерці...

...Прама ад Бебкі Максім Калбаска скіраваў на заляшанскія могілкі. Настаў час сустрэцца і развітацца з матуляй... Пара збірацца ў дарогу, да дому свайго вяртацца... Каб жа да дому, а то ў Амерыку...

[Заканчэнне будзе].

ВЕРЦЯЛІШКІ, Мыш-кавічы, Сарачы... Можна назваць сотні іншых, якія сімвалізуюць сабой сёння новае аблічча беларускай вёскі. Іх упрыгожваюць, як правіла, Палацы культуры, светлыя будынкі сучасных школ, гандлёвыя цэнтры, камбінацы бытавых паслуг, добраўпарадкаваныя на гарадскі лад дамы. Разам з культурай быту павышаецца і культура адпачынку.

Такія значныя змяненні ў вясковым укладзе, сацыяльным клімаце на вёсцы сталі вынікам пераўтварэнняў у калгасна-саўгаснай вытворчасці, пераводу яе галін на прагрэсіўныя тэхналогіі, з'яўлення ў гаспадарках дзесяткаў спецыялістаў і новых прафесій аграрнага рабочага. Адсюль бярэ вытокі яшчэ адна характэрная з'ява нашых дзён — рэзкае павышэнне попыту на прыгажосць у вёсцы, на культуру ў самым шырокім сэнсе гэтага слова.

Дзе можа задаволіць такую патрэбу сённяшні вясковец? У клубе ці Палацы культуры, у шматлікіх калектывах мастацкай самадзейнасці, бібліятэках, мясцовых музеях... Найбольшы эффект у эстэтычным выхаванні дае зладжаная работа ўсіх гэтых устаноў, аб'яднанне іх у адзіны **сельскі культурны комплекс**, мадэль якога адпрацоўваецца ў рэспубліцы ўжо на працягу шэрагу гадоў. Спашлюся на прыклад такога комплексу ў калгасе імя Урыцкага на Гомельшчыне. Адзінства дзеянняў сельскага Дома культуры, філіяла дзіцячай музычнай школы, бібліятэкі, музея баявой і працоўнай славы выявіла здольных арганізатараў, дадатковыя магчымасці, якія раней не заўважаліся. А гэта ў сваю чаргу павысіла цікавасць розных груп насельніцтва да калектывных форм адпачынку. Радзі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці ў калгасе, напрыклад, выраслі ўдвая і налічваюць цяпер звыш 250 чалавек.

Шэраг сельскіх сацыяльна-культурных комплексаў дабіваецца больш глыбокай інтэграцыі сіл і сродкаў. Вакол Дома культуры аб'ядноўваюцца таксама ўстановы і

прадпрыемствы бытавых паслуг, сувязі, гандлю, грамадскага харчавання, аховы здароўя, асветы, спартыўныя і іншыя арганізацыі, размешчаныя на тэрыторыі гаспадаркі або сельсавета. Гэтым ствараюцца перадумовы для якасна новага злучэння вытворчасці з культурай, якая разумеецца ў самым шырокім сэнсе — як культу-

таў рознага профілю з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй.

Каардынацыйны савет сацыяльна-культурнага комплексу калгаса «Чырвоная змена» Мінскай вобласці ўзяў курс на арганізацыю вольнага часу, адпачынку практычна ўсяго насельніцтва. Актыўнымі ўдзельнікамі масавых мерапрыемстваў, са-

добраўпарадкаванню вёскі. Заходзяць у двары, кватэры, райца, у каго лепш, прыгажэй, больш культурна. Улічваецца і працоўная актыўнасць сялян, і іх удзел у грамадскіх справах, умённе выходзяць дзяцей, быць для іх прыкладам. Прызы прысуджаюцца і ўрачыста абста-ноўцы ў калгасным Палацы

прыклад, як дастаўка паліва, будмагэрыялаў, апрацоўка прысядзібных участкаў, новаўвядзенне нібыта дорыць людзям дадатковы вольны час.

Зусім лагічна, што арганізацыя комплексаў выклікае новыя немалаважныя праблемы. Скажам, тым ж спецыялістам, актывістам клубнага жыцця чакаюць дапамогі ад майстроў мастацтваў, іх спектакляў і канцэртаў на цэнтральных сядзібах калгасаў, выставак, сустрэч з паэ-тамі, пісьменнікамі, мастакамі, актёрамі тэатраў. Сёння становіцца актуальным пераход ад нерегулярных гастроляў, наездаў на вёску дзеячаў культуры да пастаянных шэфскіх сувязей.

Да пачатку года ў нас дзейнічала 580 цэнтралізаваных клубных сістэм, сельскіх культурных і сацыяльна-культурных комплексаў. У 1983 годзе намячам дасягчы іх колькасць да 1100.

Безумоўна, як у кожнай новай справе, у гэтай перабудове культуры і быту вёскі ўзнікае шмат праблем, вострых пытанняў, рашэнне якіх нельга адкласти на будучыню. Тут і больш інтэнсіўнае будаўніцтва, і архітэктурна-мастацкае аблічча цэнтральных сядзіб калгасаў і саўгасаў, і абсталяванне Палацаў культуры, бібліятэк, музычных школ і г. д. неабходна мэбляй, апаратурай, інструментамі.

Асаблівую ўвагу надаём мы падрыхтоўцы кадраў. Прафесійна адукаваныя, эрудаваныя спецыялісты — хормайстры, балетмайстры, рэжысёры, музыканты — патрабуюцца сёння ў вялікай колькасці, і мы не толькі поўнасцю забеспечваем занятасць выпускнікам Інстытута культуры, але пастаянна павялічваем колькасць студэнтаў, запрашаем на вучобу сельскіх энтузіястаў-аматараў культурна-масавай работы.

Выхаванне новага чалавека, яго гарманічнае развіццё — актуальная задача нашага грамадства. І наша дзяржава зацікаўлена ў тым, каб яна паспяхова вырашалася як у горадзе, так і ў вёсцы.

Юрый МІХНЕВІЧ,
міністр культуры БССР.

РАЗВІВАЮЦА СЕЛЬСКІЯ САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНЫЯ КОМПЛЕКСЫ

ПОПЫТ НА ПРЫГАЖОСЦЬ

ра працы і быту, культура ўмацавання сувязей паміж рознымі групамі насельніцтва.

Цікава вядзе работу Вільчыцкі сацыяльна-культурны комплекс на Магілёўшчыне. Вечары працоўных дынастый і сацыяльны партрэты пераможцаў спартоў сталі важнымі фактарамі выхавання, а Чалавек, Праца, Зямля, Хлеб — галоўнымі героямі клубных будняў і святаў.

Сённяшнія сацыяльна-культурныя комплексы — гэта новы, больш высокі ўзровень кіравання ўстановамі культуры. Клубы ўсё больш становяцца месцам сустрэч, кантактаў.

Цікавасць да грамадска-палітычных пытанняў, да гісторыі роднага краю, новай тэхнікі і тонкасцей бацькоўскай педагогікі, да ткацтва, дамаводства і многае іншае прыцягвае сёння людзей у клубы. Так расшырыць дыяпазон работы дазваляе прыцягненне да яе інтэлігенцыі. У сярэднім на кожны сельскі Дом культуры ў нас прыпадае ад 80 да 100 спецыялі-

мадзейнага мастацтва сталі моладзь, старшакласнікі, мясцовая інтэлігенцыя, пенсіянеры, хатнія гаспадыні.

Тэрытарыяльны аб'яднанні дапамагаюць лепш задавальняць культурныя запатрабаванні людзей. Імяна ў выніку злучэння многіх складаных культур да сельскіх жыхароў прыйшло тое, што доўгі час было для іх цяжкадаступным: мастацкія выстаўкі, сустрэчы з архітэктарамі, дызайнерамі, мадэльерамі. Людзі з удзячнасцю наведваюць заняткі па культуры харчавання, сервіроўцы стала, правілах паводзін, асновах этыкі і эстэтыкі міжасабістых адносін.

Або ўзяць такі штырх. — Кожны год мы праводзім свята сваёй вёскі, — разказвала мне аднойчы старшыня Эйсмантаўскага сельскага Савета Гродзенскай вобласці В. Прадко. — І не проста для «галачкі» ў нашых планах. Гэта сур'ёзнае сацыяльнае мерапрыемства. Энтузіясты, якія атрымалі паўнамоцтвы ад выканкома, падводзяць вынікі агляду па

культуры.

Згодна з палажэннем, распрацаваным міністэрствам, сельскі Дом культуры стаў цэнтральнай арганізацыйна-метадычнай установай у комплексе. Іншыя сацыяльна-культурныя ачагі ўваходзяць у яго на правах філіялаў. Усёй работай кіруе грамадскі каардынацыйны савет.

У стварэнні сацыяльна-культурных цэнтраў вядучую ролю адыгрываюць мясцовыя Саветы народных дэпутатаў. Яны канцэнтруюць бюджэтную асігнаванні на культурна-масаваю работу, сродкі калгасаў, саўгасаў, іншых устаноў, што знаходзяцца на тэрыторыі Савета.

З дапамогай мясцовых Саветаў у культурна-асветніцкую работу на вёсцы ўключваюцца нават тыя службы, якія, здавалася б, не маюць з ёй прамой сувязі. Так, калгас «Нёман» Мінскай вобласці стаў ініцыятарам цэнтралізаванай камунальнай паслугі. Пачынаюць падтрыманне многімі іншымі гаспадаркамі. Вызваляючы калгаснікаў ад многіх клопатаў, такіх, на-

З БІЯГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

ПАЗНАЁМІЛІСЯ Ў ПРАЗЕ

Не так многа ёсць сёння людзей, хто на працягу гадоў ведаў бы Купалу, з ім перапісваўся, атрымліваў у свой час ад народнага песняра ў падарунак кнігі з аўтографамі...

А Мікола Шыманка ўпершыню сустрэў Купалу яшчэ тады, калі Іван Дамінікавіч быў прызваны ў армію і служыў у Полацку ў дарожна-будаўнічым атрадзе Варшаўскай акругі шляхоў зносін.

— У 1916 годзе, — успамінае Мікола Піліпавіч, — цяжкі лёс бежанцаў загнаў мяне, 15-гадовага хлопца, на лесараспрацоўкі ў невялічкую, каля 30 двароў, вёсачку на Полаччыне...

Гэта было ля паўстанка Баравуха. Маладому лесарубу Шыманку каля чатырох месяцаў давялося тады папрацаваць у лесе.

— За работай шпалацёсаў і нашай наглядцаў службовец, які жыў у доме ля канторы. Ён амаль кожны дзень з'яўляўся на нашай дзялянцы. Малады, прыгожы, з вусікамі, ладна апарануты ў офіцэрскую, зялёнага колеру форму...

Мікола Піліпавіч згадвае, што іх начальнік ніколі не крычаў на людзей, слухаў кожнага, хто звяртаўся, уважліва, спакойна загадваў выправіць хібы ў рабоце.

— Мы, лесарубы, не ведалі

прозвішча нашага начальніка. Аднак вобраз яго чамусьці глыбока запаў у маю памяць...

Дзесьці ў 60-х гадах М. Шыманку выпадкова трапіўся на вочы фотаздымак Купалы ў вайскавай форме, пазначаны 1916-м годам. Мікола Піліпавіч адразу пазнаў свайго былога начальніка. Шкадаваў тады, што з жывым Янкам Купалам не прыйшлося пагаварыць пра іх першую сустрэчу — на дзялянках Прыдзвіння.

А па-сапраўднаму пазнаёміўся і блізка сышоўся ён з Купалам у Празе. Але перш-наперш пра тое, як апынуўся сялянскі сын з Пружаншчыны так далёка ад бацькаўшчыны.

У 1921 годзе М. Шыманка закончыў настаўніцкія курсы. Працуючы ў пачатковай школе, пачаў пісаць у газеты. Таму неаднаразова бываў у Вільні, дзе блізка пазнаёміўся з Браніславам Тарашкевічам, Леапольдам Родзевічам, іншымі дзеячамі рэвалюцыйнага руху ў былой Заходняй Беларусі. Пад іх уплывам стаў актыўным супрацоўнікам беларускага друку.

— Браніслаў Тарашкевіч, — успамінае Мікола Піліпавіч, — запрапанаваў мне пасаду сакратара Беларускага пасьольскага клуба на Пружанскім павет. Але польскай павятовай адміністрацыі не спадабалася

мая актыўная дзейнасць. І хутка там знайшлі выхад: здалі мяне ў салдаты... Вясной 1923 года дакументы сакратарыята я перадаў Рыгору Шырму, які на той час быў без працы і жыў у сваёй вёсцы. Хто ведае, мо той дробны эпизод, калі Шырма далучыўся да Беларускай справы, і стаўся штуршком да яго далейшай дзейнасці ў Вільні...

З польскай арміі М. Шыманка ўцёк і з рознымі неверагоднымі здарэннямі трапіў у Прагу, дзе і стаў студэнтам ляснога факультэта політэхнічнага інстытута. У 1927 годзе ён заканчваў трэці курс...

— Янка Купала з жонкай Уладзіславай Францаўнай прыбыў у Прагу ці не 6 жніўня. Былі якраз канікулы. Беларускае студэнцтва ў Празе, хто быў на месцы, сустракала шанюных гасцей. Быў сярод іх і я.

Іван Дамінікавіч папрасіў мяне суправаджаць іх у Карлавы Вары. Я, зразумела, з радасцю згадзіўся. З таго прайшло больш як паўвека, а не магу ўцяміць, чаму гэтым праважыццём аказаўся менавіта я, а не хто іншы з 30 членаў нашага «Саюза».

Больш сотні беларускіх студэнтаў вучылася на той час у Празе. У 1925 годзе з усёй ма-

сы вылучылася група, якая ўтварыла «Саюз студэнтаў грамадзян БССР». М. Шыманка стаў сакратаром гэтай прагрэсіўнай арганізацыі, а перад гэтым супрацоўнічаў у чэшскай камуністычнай прэсе, быў знаёмы з Юліусам Фучыкам, Марыяй Маеравай, Здэнакам Неедлы...

У Карлавых Варах, куды прывёз Мікола Шыманка Івана Дамінікавіча з жонкай на лячэнне, яны хутка знайшлі жыллё: прыняла іх сямя Бухтэляў. Тры дні прабыў М. Шыманка побач з Купалам, а вярнуўшыся ў Прагу, многа зрабіў для таго, каб у чэшскіх часопісах, газетах расказаць пра творчасць Янкі Купалы, пра тагачасны стан Беларускай савецкай літаратуры. Падрыхтаваў мноства інфармацыйных артыкулаў, допісаў, тэкстаў да фотаздымкаў, звярнуўся да дзеячаў чэшскай культуры Ф. Ціхага, І. Горы, А. Чэрнага, у выніку чаго ў друку з'явіліся пераклады твораў Я. Купалы (у тым ліку яго слаўтага верша-гімна «А хто там ідзе?»), а таксама творы М. Чарота, Я. Коласа, Цішкі Гартнага, А. Гурло і іншых, было змешчана ў перыёдыцы многа даследчых артыкулаў, фотаздымкаў не толькі пісьменнікаў, але і дзяржаўных дзеячаў Савецкай Беларусі.

— Трэба шчыра прызнацца, — згадвае Мікола Піліпавіч, — што прыезд Янкі Купалы ў Чэхаславакію з'явіўся штуршком да прапаганды ў чэшскім друку беларускай культуры...

У 1927 годзе М. Шыманка сустракаўся таксама з Цішкам

Гартным, Міхасём Чаротам і Міхасём Зарэцкім. З Карлавых Вараў час ад часу наездаў да іх Купала.

— Усе мінскія дарагія госці жылі ў гасцініцы «Алькрон» на вуліцы Шцеланскай, 40 — недалёка ад Вацлаўскай плошчы. Блізка гатэлю месцілася фотатэлы. Аднаго разу мы, студэнты, і пісьменнікі з Мінска зайшлі туды і на памяць сфатаграфаваліся...

«У вас тут у Празе — маленькая Беларусь», — гаварыў Янка Купала М. Шыманку пры развітанні.

Госці паехалі, але Купала не забыў сваіх пражскіх сяброў. У канцы года Мікола Піліпавіч атрымаў з Мінска падарунак: фотакартку Купалы з даравальным надпісам і яго двухтомнік з аўтографам: «Паважанаму Міколу Шыманку на добрую памяць. З пашанай Я. Купала. Мінск, I.XII.1927».

У 1931 годзе трапляе ў сталіцу Беларусі на сталае жыхарства сам Мікола Шыманка. За ўдзел у камуністычным друку за «антыдзяржаўную» дзейнасць ён быў арыштаваны, пасаджаны ў Панкрац, асуджаны на высылку з тэрыторыі Чэхаславакіі. Прыемная згадка з усяго гэтага мо толькі тая, што ў абарону закратаванага М. Шыманкі выступіў у друку Юліус Фучык.

Шчыра па-сяброўску сустраў інжынера Шыманку Янка Купала. І ў памяці Міколы Піліпавіча, якому ўжо споўнілася 80 гадоў, жыве Іван Дамінікавіч як чалавек бясконца дарагі, блізкі, родны...

Сяргей ПАНІЗНІК.

МІКОЛА ХВЕДАРОВІЧ

20 жніўня 1981 года пасля працяглай хваробы на 78-м годзе жыцця памёр вядомы беларускі пісьменнік, член КПСС з 1926 года, удзельнік 1-га з'езда пісьменнікаў СССР Мікола Хведаровіч [Мікола Фёдаравіч Чарнушэвіч].

У некралогі, падпісаным кіраўнікамі партыі і ўрада рэспублікі, пісьменнікамі Беларусі, гаворыцца:

Мікола Хведаровіч нарадзіўся 6 красавіка 1904 года ў гарадскім пасёлку Капыль Мінскай вобласці ў сялянскай сям'і. У першыя гады Савецкай улады быў адным з арганізатараў камсамольскіх ячэек на Случчыне, прымаў удзел у прадтрадах і часцях асобага назначэння (ЧАН), працаваў камісарам ваенкамата па дапрызычнай падрыхтоўцы. У 1928 годзе скончыў рабфак у Мінску, а ў 1931 — літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна.

Пачынаючы з 1929 года, працаваў у часопісах, у кабінете маладога аўтара СП БССР. З 1956 года цалкам прысвяціў сябе літаратурнай творчасці. Яго пяру належаць многія кнігі паэзіі, некалькі зборнікаў для дзяцей, кніга ўспамінаў «Памятныя сустрэчы». Актыўна працаваў Мікола Хведаровіч і ў галіне перакладу. Натхнёнае слова паэта было прасякнута пафасам жыцця-сцвярджэння, услаўлення сацыялістычных пераўтварэнняў у жыцці рэспублікі і краіны.

СТВАРАЛЬНИЦА І КІРАЎНІК СЛАВУТАГА ХОРУ

ЗА АЗЕРШЧЫНАЙ ПАЛІ ЗАЛАТЫЯ...

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ТАЦЦЯНЫ ЛАПАЦІНАЙ

Здзіўляючы лёс гэтай цудоўнай жанчыны — у мінулым беднай, неадукаванай сялянкі, якая здолела дзякуючы свайму унікальнаму таленту стаць арганізатарам і кіраўніком вядомага ва ўсім Савецкім Саюзе хору калгаса імя Леніна Рэчыцкага раёна.

Яе радзіма — акружанае азёрамі маляўнічае сяло Азершчына, міма якога стагоддзямі нясе свае поўныя воды сівы Дняпро. Здаўна славілася яно песеннымі традыцыямі. У сумнай песні, што брала за душу, знаходзіў сваё сучаснае абяздолены царызмам, шматпакутны беларускі народ. І гэтую вялікую любоў да песні з маленства ўвабрала ў сябе Таццяна Лапаціна. Як многія ў іх сям'і, якая больш чым за два стагоддзі славілася выдатнымі спевакамі, яна мела цудоўны голас, рэдкі слых. Вакол яе заўсёды групаваліся вясковыя галасісты дзяўчаты, хлопцы і людзі больш сталага ўзросту.

І як загучала народная песня над абноўленай Вялікім Кастрычнікам беларускай зямлёй! Гэта спяваў свабодны народ, што навекі скінуў з сябе кайданы рабства. Па ўсёй Беларусі, як грыбы пасля дажджу, пачалі вырастаць шматлікія самадзейныя калектывы, сярод якіх адным з першых быў хор сяла Азершчына пад кіраўніцтвам нястомнага майстра Таццяны Лапацінай.

Калектыв меў своеасабліваю выканаўчую манеру, цікавы рэпертуар, і гэта вызначыла хуткі рост яго папулярнасці. У 1939 годзе хор у поўным складзе выязджаў у Маскву на сельскагаспадарчую выставку і прымаў там удзел у шматлікіх канцэртах. Другая паездка адбылася ў Беласток праз некалькі дзён пасля вялікай гістарычнай падзеі — аб'яднання заходніх абласцей Беларусі ў адзіную сацыялістычную дзяржаву. Наступны, 1940 год прынёс калектыву яшчэ адну творчую перамогу: ён ўдзельнічаў у Першай дэкадзе Беларускага мастацтва ў Маскве.

У рэпертуары Азершчынскага калгаснага хору да таго часу было ўжо звыш 300 твораў — песні савецкіх, у тым ліку і беларускіх кампазітараў, народныя песні, складзеныя самім калектывам. Удзельнікі творчай групы, збіраючыся перад чарговай рэпетыцыяй, рабілі накіды мелодыі і тэксту новай песні, а ўжо лепшы, канчатковы варыянт яе выкрystalізавалі ў выкананні

ўсяго калектыву. Агульным для ўсіх гэтых песень з'яўляецца наяўнасць характэрных рыс, уласцівых беларускай народнай музычнай творчасці. Усе яны выконваліся бездакорна, і ў гэтым вялікая заслуга Таццяны Карнеёўны. Простая сялянка, якая не мела ніякай музычнай адукацыі, яна здолела не толькі арганізаваць хор, але і на працягу многіх гадоў прывіваць яму лепшыя традыцыі народнага і разам з тым высокага, амаль прафесійнага выканаўчага майстэрства.

Таццяна Карнеёўна аддала гэтай нялёгкай і высакароднай справе амаль усё сваё свядомае жыццё. Ніводная спеўка, выступленне, ніводны канцэрт не абыходзіліся без яе ўдзелу. Т. Лапаціна з'яўлялася не толькі незвычайна чутым і патрабавальным дырыжорам хору, але і аўтарам многіх песень, якія нарадзіліся ў калектыве і вельмі хутка распаўсюдзіліся па ўсёй Беларусі. Сярод іх неабходна назваць «Наша сяло», «Кудравае вішня», «Дождж ідзе», «Дзень добры, Масква», «Падзяка», «Прыязджайце да нас у калгас», «За Азершчынай палі залатыя» і іншыя.

У нашай краіне створаны такія спрыяльныя ўмовы для развіцця мастацкай самадзейнасці, што ні адзін з сапраўдных майстроў народнага мастацтва не застаецца незаўважаным. Так здарылася і з Таццянай Карнеёўнай: за поспехі ў развіцці мастацкай самадзейнасці ў 1940 годзе яе ўзнагародзілі ордэнам «Знак Пашаны», а ў 1949 годзе ёй было нададзена ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай ССР.

І хоць Таццяна Карнеёўна ў апошнія гады паступілася сваёй пасадай кіраўніка Азершчынскага народнага хору на карысць больш маладых харавых дырыжораў са спецыяльнай вышэйшай музычнай адукацыяй, аднак па-ранейшаму яна наведвала амаль усе рэпетыцыі. І харысты, і новыя кіраўнікі звярталіся да яе за парадамі, як лепей спяваць тую альбо іншую беларускую народную песню, што новае варта ўключыць у рэпертуар.

Так да апошняга дня свайго жыцця яна была душой гэтага цудоўнага музычнага калектыву, які па звычцы і цяпер называюць «лапацінскім».

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры
БССР.

У наваколлях Гродна ідуць здымкі каляровай мастацкай кінастужкі «Раскіданае гняздо», створанай па аднайменнаму твору Янкі Купалы. У фільме заняты акцёры беларускіх тэатраў. Рэжысёр-пастаноўшчык новай карціны галоўны рэжысёр Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага Б. ЛУЦЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: Б. ЛУЦЭНКА і выканаўца ролі Данілікі вучань сярэдняй віцебскай школы № 6 Д. ТРУШКО; Стары — народны артыст БССР Г. ГАРБУК; у ролі Зоські выпускніца тэатральнага вучылішча імя Шчукіна В. СІРЫНА.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ПАПУЛЯРНЫ ГРУЗІНСКІ СПЯВАК І АКЦЁР

ЗАЎСЁДЫ БЫЦЬ САМІМ САБОЮ

Вахтанг Кікабідзе вядомы як эстрадны спявак, але не меншую папулярнасць гэтаму грузінскаму артысту прынеслі ролі, сыграныя ў кіно. І хоць здымацца ён пачаў даволі позна, першае ж яго з'яўленне на экране прыцягнула ўвагу глядачоў. Яны ўжо ведалі яго: Кікабідзе быў (і застаецца па сёння) салістам і кіраўніком вакальна-інструментальнага ансамбля «Арэра».

Адна з першых яго галоўных ролей — Бенжамен у фільме Георгія Данелія «Не гаруй!» (грузінская кінаверсія рамана французскага пісьменніка Клода Цілье «Мой дзядзька Бенжамен»): заслужыла высокую ацэнку: сярод многіх узнагарод, якіх удастоілася гэтая карціна, ёсць і прыз за лепшае выкананне мужчынскай ролі, атрыманы Кікабідзе на Міжнародным кінафестывалі ў Картахене (Калумбія).

Ужо ў час проб я зразумеў, што не спадабаўся рэжысёру. Зрэшты, невядома, хто каму больш не спадабаўся, — смяецца Кікабідзе. — Таму пасля кінапроб, не чакаючы выніку, я паехаў на гастролі ў Турцыю. І тэлеграма, у якой паведамлялася, што я зацверджаны на роль Бенжамена, аказалася для мяне поўнай нечаканасцю. Вось тады і пачалася сапраўдная работа. Цяпер я магу сказаць: усім, што я ўмею як акцёр, усім, чаго дасягнуў у кіно, я абавязаны Георгію Данелія.

Мы сядзім з Кікабідзе ў яго доме, дзе за вялікім прамавугольным і, я б сказала, патрыярхальным сталом сабраліся сябры Бубы (так ласкава называюць яго ў сям'і).

— Што вы лічыце галоўным у акцёрскай прафесіі? — пытаюся ў яго.

— Душэўны вопыт. — Кікабідзе абводзіць рукой сяброў, нібыта заклікаючы іх у сведкі. — Дзецьмі мы перажылі вайну з гітлераўскай Германіяй. У нашым доме жылі чатырнаццаць сямей, і толькі ў адной з іх заставаўся дарослы мужчына: усе астатнія пайшлі на фронт, і многія не вярнуліся, у тым ліку і мой бацька... Іменна тады я навучыўся больш за ўсё цаніць мужнасць, дабрату і сумленнасць.

Прыступаючы да ролі Герцага ў фільме «Зусім прапашчы» па матывах «Прыгод Гекльберы Фіна» Марка Твэна, — працягвае Кікабідзе, — я прасіў Данелія не рабіць майго героя поўным нягоднікам. Я прыдумаў Герцагу медальён на шыю — знак падкінутага дзіцяці, надзеі на адшуканне сям'і. Не ведаю, ці звярнуў хто-небудзь увагу на медальён, але Сяргей Бандарчук, напрыклад, сказаў мне пасля прэм'еры, што ў фінале Герцага становіцца шкада. Гэта, здаецца, не пашкодзіла фільму: ён быў прэміраваны ў ЗША як лепшая з экранізацый «Гекльберы Фіна»...

У фільме «Міміно», дзе Кікабідзе сыграў галоўную ролю, ён зноў сустракаецца з Данелія. Міміно (па-грузінску «сокал») — гэта пазыўныя лётчыка Валіко Мізандары. Ён перавозіць на верталёце самых празірачых грузы з аднаго горнага сяла ў другое, але ёсць у Міміно мара — стаць лётчыкам на міжнародных авіялініях, прыземляцца на беласнежным лайнеры ў экзатычных аэра-

портах свету... Шмат сумных і вясёлых прыгод выпадае на долю Міміно, перш чым ён ажыццяўляе мару. Але ярка у гэты момант ён пачынае разумець, што не можа пра жыць без сваёй сціплай ранейшай работы, без сваіх землякоў, што занялі ў яго сэрцы трывалое месца... Гэту звычайную гісторыю Кікабідзе і Данелія напаяўнююць вялікім гуманным сэнсам: чалавек ніколі не пазбыцца самога сябе, сваёй зямлі, сваёй Радзімы.

— Дружба, дабраты і сардэчнасць — гэта не проста ідэалы мае і маіх сяброў, — гаворыць Вахтанг Кікабідзе, — гэта тое, што я стараюся неспці глядачам і з эстрадных падмостваў, і з экрана. Мне здаецца, што мала яшчэ фільмаў, якія адкрыты і ясна паказвалі б, як узбагачае чалавек душушэўна шчодрасць і наколькі бяднейшыя людзі, пазбаўленыя яе. Па крайняй меры мне не хапае такіх фільмаў, такіх ролей... І вось мы з маім сябрам рэжысёрам Тамазам Гамелаўры сабралі некалькі навел, якія я запісаў у розны час, і вырашылі паставіць па іх фільм. Мы спадзяемся, што нам удалася з дапамогай жывых і вясёлых прыкладаў, узятых з жыцця, выказаць простую, але заўсёды важную думку: шчасце — гэта быць добрым і шчодрым, а яшчэ большае шчасце — узаемная дабраты і шчодрасць, што звязваюць людзей. І калі ў мяне пытаюцца, ці шчасліва склаўся мой творчы лёс, я адказваю: «Не ведаю, ці лёс гэта. Проста трэба заўсёды быць самім сабою».

Тамара ДУЛАРЫДЗЕ.

ці не хочаш апрануць?

Рэдакцыя шчыра дзякуе ўсім чытачам, якія выказалі свае заўвагі і меркаванні наконт нашай новай рубрыкі. Улічваючы іх пажаданні,

мы друкуем сёння матэрыял пра мужчынскае адзенне, бо ў папярэдніх публікацыях яно было зусім занябана.

Мужчынскі касцюм пухавіцкага строя багаты разнастайнымі формамі адзення, галаўных убораў, дадаткаў. Асабліваю зграбнасць і статнасць мужчыне надавала шчыльная да фігуры камізэлька, якую апраналі ў свята ці падчас першага дня сям'і або зажынак. Асноўнымі традыцыйнымі часткамі мужчынскага летняга адзення былі: кашуля, нагавіцы, пояс і камізэлька.

Кашуля шылася з белага палатна і падпясвалася тканым ці скураным поясам. Яна мела адкладны каўнер і прыгожае, строгае па арнаментыцы натыканне на плечавых устаўках, каўняры, каўнерцах, падоле. Каўнер і каўнерцы рукавоў заможныя сяляне кроілі з паркалю і аздаблялі чырвонай абмёткай. Каўнер кашулі завязваўся тасемкай або зашпільваўся меднай спражкай («шпонкаю»).

Нагавіцы мужчын летам шылі з палатна, зімою з сукна.

Поясам падпярэвалі мужчыны, дзецюкі і дзеці кашулі. А верхнюю суконную вопратку і кажухі падпясвалі досыць рэдка. Паясы былі розныя: тканыя і скураныя («папруга»), вузкія («тасёмка») і шырокія. На поясе мужчына насіў кайстру, нож, шабету з крэмнем, трутат і стальным крэсівам. Арыгінальную форму мела папруга з ушытай скураной кішэняй для люлькі, тытуню, крэменю і іншага рыштунку мужчыны. Кішэня размяшчалася спераду, па цэнтру. Яе трапе-

цападобны кляп зашпільваўся дэкаратыўным медным гузікам.

Паверх кашулі апраналі белую з валянага сукна ці пярэстую з дамаатканкі камізэльку. Асабліва выразны, прыталены сілуэт мужчынскаму касцюму надавалі кароткія, у дробную карычнева-белую клетку, з вострымі мысамі заканчэння ніза полак, камізэлькі з вёскі Каплянцы. Камізэлька часта камбінавалася з розных па малюнку і матэрыялу тканін. Напрыклад, перад з клятчастага сукна, а спінка з паласатага палатна. Дзякуючы зашчыпам на спіне, прамакроеная, яна заўжды злёгка абівала стан. Пасярэдзіне камізэлька зашпільвалася на гузікі ці галлікі.

Традыцыйным галаўным уборам былі суконныя магеркі і аўчынныя футраванкі. А на пачатку XX стагоддзя шырокае распаўсюджанне набылі шапкі-казыркі. На свята насілі магеркі белага колеру, а ў будзень карычневага. Тыя і другія аздабляліся блакітнымі, чырвонымі ці зялёнымі матузкамі з воўны, вышыўкай тоўстымі суконнымі ніткамі. На поўдні строя, на Любаньшчыне, летам насілі саламяныя ці з цінца (мятліцы) капелюшы.

Адметным дадаткам летняга мужчынскага касцюма была шыйная хустачка, павязаная нахштальт сучаснага гальштука.

Верхняй святочнай вопраткай для зімы і непагадзі былі беляя ці сівыя, з дамаатканга валянага сукна кароткія светы. Кроеныя да стану з бакавымі

клінамі («вусамі») зашпільваліся на кручкі на левы бок. Світа мела стаячы каўнер, доўгія з выкладамі рукавы, унутраныя кішэні ў бакавых клінах.

Для пухавіцкага строя вядомы і цёмна-карычневыя светы. Іх часцей за ўсё апраналі ў будзень. Але, як і святочныя, іх аздаблялі блакітнымі, чырвонымі і фіялетавымі матузкамі і вышыўкай з тоўстых нітак воўны («вулчкі») па каўняры, верхнім крысо, выкладах рукавоў, бакавых клінах.

На пачатку XX стагоддзя шылі светы прамога крою з адкладным каўняром. Яны зашпільваліся на гузікі і не мелі аздаблення. У гэты ж час мела пашырэнне і лёгкае кароткае адзенне з белага палатна, каўняром стойкай — «куртачка». Познім відам мужчынскай вопраткі былі таксама беляя, палатныя, прамога крою «балахонны». Беляя аўчынныя кажухі кроіліся з вусамі і аздабляліся аналагічна світам.

На нагах насілі скураныя боты, ліпавыя, лазовыя ці саламяныя (з падплеценымі каналлянымі вярвоўкамі падэшвамі) лапці з анучамі. Лапці мацаваліся да нагі звычайна каналлянымі вітымі аборамамі. Часам мужчыны карысталіся раменнымі, а жанчыны — плеченымі з конскага валосу ці лёну. Летам маглі хадзіць босымі.

Міхась РАМАНЮК.
НА ЗДЫМКАХ: традыцыйнае мужчынскае адзенне пухавіцкага строя [здымкі 1905 г.].
Фота з архіва М. РАМАНЮКА.

ЖАБЫ-ПАДАРОЖНИЦЫ

Жывая мігальная стужка з... жаб перагарадзіла дарогу ля вёскі Беражное Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. Тысячы і тысячы маленючкіх і вялікіх падарожніц вельмі спяшаліся. Здавалася, гэтым накіраванаму ў адным напрамку патоку шырынёй у два дзесяткі метраў не будзе канца. Ен пачынаўся дзесьці ля краю далёкага лесу, перасякаў калгасныя палі, дарогу і знікаў за гарызонтам. Не дачакаўшыся, пакуль пройдзе балотнае «войска», намеснік старшыні калгаса імя Леніна В. Сапон павярнуў машыну назад і заехаў у вёску з другога боку.

— Міграцыя зямнаводных — рэдкая з'ява ў прыродзе, — сказаў старшы навуковы супрацоўнік дзяржаўнай запаведна-паляўнічай гаспадаркі «Белавежская пушча» В. Бахараў. — Магчыма, яна выклікана пошукам корму, паколькі ўмовы для размнажэння ўздоўж ракі Гарынь сёлета спрыяльныя, а жаб развівалася мноства. Старыя «ўгодзі» ўжо не маглі ўсіх пракарміць. Вось і прыйшлося «пераязджаць» на новыя месцы. А можа і па іншай прычыне. Навуцы вядомы выпадкі, калі зямнаводныя мяняюць месца жыхарства. Не трэба забываць і такі факт: сёлета год — год актыўнага сонца. Іменна ў такія перыяды часцей за ўсё адбываюцца розныя міграцыі.

І ЗВОН... ЗАГАВАРЫЎ

Звон з драўлянай царквы Увазнясення, што ў вёсцы Моладава Іванаўскага раёна, стаў экспанатам музея Акадэміі навук БССР.

Са званом у мясцовых жыхароў звязана памала легенда, што перадаваліся з пакалення ў пакаленне. Словы, выбітыя на паверхні, ніхто не мог прачытаць, і гэта надавала яму асабліваю таямнічасць.

Заслону тайны прыдчынілі беларускія вучоныя. Яны ўстанавілі, што моладаўскі звон мае вялікую навуковую і мастацкую каштоўнасць. На ім адлюстраваны цэлы літаратурны твор, які дае сёння багатую інфармацыю для вучоных-мовазнаўцаў, літаратуразнаўцаў, гісторыкаў. Гэта выдатны ўзор эпіграфічнай літаратуры. Знаёмчыся з надпісамі, мы дзедваемся аб далёкім мінулым, аб людзях, якія мелі дачыненне да стварэння звана. Тэксты адыгрываюць і дэкаратыўную ролю, сведчаць аб высокім майстэрстве ліцейшчыкаў.

МІША ДЫ МАША

У жывёльным свеце Белавежскай пушчы — папаўненне. На пастаяннае пражыванне сюды прыбыла пара бурых медзведзянят — пяцімесячныя Міша ды Маша. Іх падарылі дзяржаўнай запаведна-паляўнічай гаспадарцы звераводы Башкірскай АССР.

Чакаешча, што Міша ды Маша і іх будучае патомства адродзяць некалі шматлікі ў пушчы мядзведжы род, апошні прадстаўнік якога быў знішчан ў сярэдзіне XIX стагоддзя. Адрозна паляўнічы на аўтамашыне навасельцы паспрабавалі абысці свае будучыя ўладанні, і егеры затрацілі нямала намаганняў, каб усяліць іх у вальер, дзе звераняты павінны прайсці каранцін. Пасля кароткага знаёмства з будучымі ляснымі суседзямі гаспадары тайгі далі зразумець усім, акрамя зуброў, што гэты тытул яны маюць намер адстаяць і ў пушчы. Але для гэтага ім яшчэ прыйдзецца з'есці нямала кашы, якая ўключана ў іх рацыён. Ахвотна ядуць хлеб, малако, моркву, буракі, рыбу, свежыя яблыкі, але больш за ўсё любяць ажыну.

У хуткім часе ў пушчы пачнецца развядзенне яшчэ аднаго віду зніклых раней жывёлін — ланей.

АБАГНАЛА... МУЖЧЫН

182 спартсмены, у тым ліку 21 жанчына, амаль са ста населеных пунктаў Савецкага Саюза прынялі ўдзел у асабіста-камандным першынстве ДСТ прафсаюзаў, чэмпіянаце РСФСР і Усерасійскіх маладзёжных гульнях па марафонскаму бегу. Спартборніцтва прайшлі ў Калінінградзе.

Вялікага поспеху тут дамагліся беларускія спартсмены. Асабліва цёпла віталі гледачы мінчанку Р. Смяхнову. Яна не толькі стала пераможцай сярод жанчын, але і апырэдзіла яшчэ 75 мужчын.

У мужчын залаты медаль дастаўся магіляўчаніну М. Шаўцову.

Беларускія марафонцы былі мацнейшымі сярод прафсаюзных калектываў.

АДСТАЎ НА ПАУАЧКА

Польскі шахматыст Уладзімеж Шмідт заняў першае месца на міжнародным турніры ў горадзе-курорце Паліяніца-Здруй. Ен набраў 9 ачкоў з трынаццаці.

Усяго паўачка ўступіў пераможцу мінчанін Віктар Купрэічык. Трэці вынік у масквіча Валерыя Чэхава.

У турніры, акрамя гаспадароў-палякаў, прымалі ўдзел шахматысты Венгрыі, Балгарыі, ГДР, Галандыі і Швецыі.

ТУРНЭ РТІ

Нядаўна ў Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспубліцы гасцілі баскетбалісты мінскай каманды РТІ. Яны правялі чатыры таварыскія сустрэчы з рознымі камандамі гэтай краіны.

Госці былі мацнейшымі ва ўсіх гульнях. Беларуска-спартсмены атрымалі

перамогі над студэнцкай зборнай Пхеньяна (92:81), камандай Узброеных Сіл Карэі (121:81), пхеньянскім «Лакаматывам» (100:82) і зборнай краіны (99:88).

ПЕРАМОГ ІСАЧАНКА

Лучнікі РСФСР, Масквы, Азербайджана, Казахстана, Беларусі, а таксама маладзёжная зборная Італіі прынялі ўдзел у спартборніцтвах па алімпійскай праграме.

Найбольш ачкоў у працягаванні М-2 (2529) набраў сярэбраны прызёр Алімпіяды-80 Барыс Ісачанка з Беларусі. А ў агульным камандным заліку перамаглі гаспадары спартборніцтваў — масквічы.

МЕДАЛЬ З БУДАПЕШТА

У некалькіх гарадах Венгерскай Народнай Рэспублікі праходзілі спартборніцтва V летняй Спартакіяды Дружалюбных армій.

Шэсць залатых медалёў было разыграны ў першы дзень лёгкаатлетычных стартаў. Адзін з іх — на рахунку беларускага спартсмена Аляксандра Грыгор'ева, які ў скачках у вышыню ўстанавіў новы рэкорд Спартакіяды Дружалюбных армій — 2,26 метра.

Як вядома, пасля Алімпіяды-80 А. Грыгор'еў перанёс хваробу, якая не дазволіла яму працягнуць час трэніровацца. Але паступова павялічваліся трэніровачныя нагрукі, і ўжо некалькі разоў Аляксандр пераадолеваў планку на вышыні 2 м 24 см. Паспех у Будапешце паказавае, што А. Грыгор'еў аднаўляе сваю былою форму.

Вось калі 6 пракатацца на касмічным караблі... Фота С. КРЫЦКАГА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1353